

CONCETTA LA MAZZA

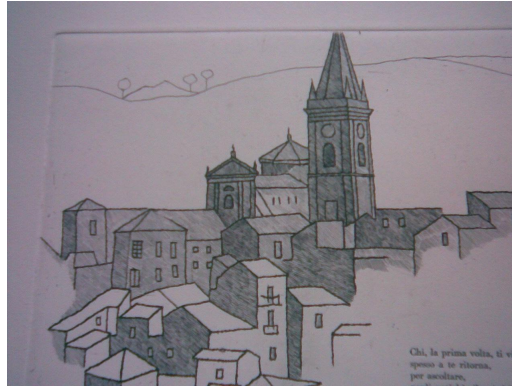
Iza plavog neba

Biografija

Concetta La Mazza je rođena u Novari di Sicilia 1936. godine, kao najstarija kćerka Domenica La Mazze i Terese Correnti. Godine 1950, nakon bolnog perioda "povjerenja" svojoj tetki po majci, pridružila se roditeljima u Domodossoli, gdje i danas živi zajedno sa suprugom Giuseppeom. Ima troje djece: Armanda, Luciana i Danielu. Nedavno mu se u um uvukla silna želja da se prisjeti djetinjstva u Novari i evocira anja ovog intimnog, ličnog dnevnika, ali punog anegdota i referenci na okruženje tog doba: grad, selo, ljude, navike, tradicije tog područja u mračnim godinama Drugog svjetskog rata.

Primordijalna energija pisanja

Mala Concetta je povjerena stri evima i prisiljena je protiv svoje volje živjeti u Castrangii u kolibi daleko od grada i svojih drugova iz razreda. Tako on putuje svojom li nom Via Crucis u samo i u teškim godinama rata izme u gladi, neznanja vremena, praznovjerja i maltretiranja. Nakon rata neizbježna emigracija i prirodno težak po etak na sjever.

Sve je to ispri ano pogledom jedne djevoj ice koja u svom sje anju proživljava faze vlastitog rasta i koja nam sa iznena uju om svježinom i suptilnom niti ironije pruža zadovoljstvo da pro itamo - kona no - amblematsku pri u naše porodi ne zajednice, sposoban da nas duboko pokrene i koji pripada svakom od nas.

U ovom kratkom romanu Concette La Mazze, pisanje ruši svako pravilo i vra a se poreklu, oslobo eno bilo kakvog formalnog šematizma, vo eno tajanstvenom unutrašnjom vitalnoš u, ono postaje bijesna rijeka koja preplavljuje sve, to je buji na kiša duše.

Likovi ujaka, Antonia i Michelea, nezaboravni su, kao što i slika Novare ostaje nezaboravna, kako velikodušna, opojna i slatka, toliko i surova i surova.

Kona no, težak prelazak u adolescenciju kada se desi nepopravljivo, ali mala Concetta ne popušta tragi noj sudbini, zahvaljuju i svojoj hrabrosti i nepokolebljivoj nadi u budu nost, zahvaljuju i o ima koje su umele da gledaju... preko neba plava!

NINO BELVEDERE

"Za mene je iskušenje po elo. Vjerovatno je bio vruć dan, po elo je ljeto 1938. godine, imao sam dvije godine i tetka je došla po mene. U platnenu torbu stavila je bluzu i dva para gaćica, a onda sam nesvjesna svega izašla iz kuće. Bio sam tako mali da nisam mogao shvatiti da je moja Via Crucis po eti tog dana."

Iza plavog neba

Prvo poglavlje - O eva ku a

To je sada stara nenaseljena ruševina, ugušena pau inom i izgrizena od moljaca, ali davno je u Novari, gradu koji leži ispod veli anstvene tvr ave u planinama Mesine, u uli ici u okrugu Engia bila ku a blizu fontana. Ulazna vrata su izlazila na unutrašnje stepenište koje je vodilo na prvi sprat gdje se nalazila mala soba sa drvenom daskom: to je bila spava a soba. Otišli ste gore i tamo je bila kuhinja, ako se to tako može nazvati. U jednom uglu nalazila se kamena plo a na kojoj je ložena vatra i gvozdeni tronožac na koji je postavljen lonac za testeninu. Ispred oka ena na zidu, crna kao smola, drvena lopata, dva sita, jedno malo i jedno veliko, pe za pe enje hleba, sa strane polutrula

škrinja, sto, dva "furizija" i neki rasklimani stolica. Kona no je postojala soba, sa malim balkonom koji je gledao na ulicu, u kojoj je jedva bilo mjesta za krevet za jednu osobu. Ta rupa je bila kraljevina u kojoj je živio djed koji je 1934. godine ostao udovac, a ispod stepenica je napravljen kameni klozet sa drvenim poklopcem. Kako nije bilo kanalizacije, ova potonja je sigurno služila za smanjenje smrada koji se osloba o. Prirodno, kuća nije imala tekuću vodu i struju, udobnosti koju u to vrijeme nisu imali ni baroni. Pored nje je bila drvena kapija koja je vodila do farme na kojoj su pili i bili smješteni na šumi.

U ovom kutku, van svijeta, živjela je moja majka, koja je bila krojačica, sa mojim djedom, dva brata i sestra, svi stariji od nje, bili su oženjeni i tako ner živjeli u Novari. Moja majka je bila plava, mršava, veoma slabe građe, imala je veoma delikatne crte lica i ono što je bilo najuo ljivije na njenom licu, belom kao mleko, bila su dva velika plava oka, skoro uvek uplašena i tužna. Možda je iznenadna smrt njene majke, kada je imala dvadeset i etiri godine, bila uzrok njene fizičke i moralne krhkosti.

Nekoliko godina nakon smrti moje bake, moja majka je, zahvaljujući intervenciji jedne od njenih žena, upoznala svog šarmantnog princa. Moj otac je pripadao plemićkoj porodici iz Badiavecchia, koja je držala kafanu sa trafikom i namirnicama. Bila je to porodica vrednih radnika, a moj otac je, po svemu sudeći, bio veoma zgodan, visok, miran, samouveren i preduzimljiv uvek. Živio je u zaseoku udaljenom od grada: do njega se moglo doći pješice, dobrim tempom, za pola sata. Njegov otac je vukao umur. Majka je bila dinamična žena, ujutro je sa mazgom otišla u Novaru da kupi robu nabavljenu u radnji: duhan, so i jestivo. Uvijek se elegantno odijevala s velikim crnim šalom oko vrata, a čak je kupila i novine kako bi obavijestila svoje mušterije. To je bila jedina radnja u zaseoku i u toj kući nije

nedostajalo blagostanja, iako je bilo osam usta za prehranu.

Kasno uveče razmetljivo je pomagao sada pripitim mušterijama - i svom novaniku - razblažuju i vino sodom u boji. Kako djeca ne nasljeuju uvijek rad svojih roditelja, moj otac je izučio postolarski zanat. Nakon nekoliko mjeseci zaruka, moj otac i majka, kada su se vjenčali, otišli su da sviju svoje ljubavno gnijezdo u kući i blizu fontane u četvrti Engia. Ta noć devet mjeseci kasnije stigla sam na ovaj svijet i, prema svetom južnja komobi aju, uzela sam ime svoje bake po ocu, Concetta. Unato svojim nježnim godinama, imala sam tamnu i naboranu kožu, uvijek sam plakala. Pošto nismo imali krevete, deda je bio primoran da me po ceo dan drži u naručju, a noću sam spavala u velikom krevetu sa tatom i mamom. Po svemu sudeći, bio sam veoma ružan i nepodnošljiv. Nekoliko mjeseci kasnije, vidjevši da nema posla u zemlji, moj otac je odlučio da ode raditi na Sardiniju. Kada je otišao na drugo ostrvo, ostavio je majku sa uplakanom bebom i još jednim stvorenjem koje je udaralo u njenoj utrobi.

Kad sam imao dvadeset mjeseci, rodila mi se sestra Rosa. Ime je bilo od njegove bake po majci. Za razliku od Concette, Rosa je - opet prema mojoj majci - bila prelijepa, bijele i ružičaste puti, smeđe kose koja je uokvirila harmonično lice ukrašeno s dva prelijepa plava oka: cvijet, kao što je njeno ime! Toliko da kada je moja majka otišla do esme po vodu sa Rosom u naručju, prijatelji su je pitali kako je moguće roditi dvije potpuno različite keri. - Ko je tu, Rusina, da, ti si bilja, ali ona druga... - Ova, Rosina, je lepa, ali ona druga... rekoše drugarice sa grimasom usana. U me uvremenu, u ovoj situaciji i dalje sam bio nemiran, kao da sam slutio predosjećaj svoje muke, koju sam, hvala Bogu, izdržao, makar ne i rezignirano.

Da ispričam ostatak priče, prvo moram da vas upoznam sa

svojom tetkom Antonijom, ukratko, zì 'Ntuoia. Ona je bila starija sestra moje majke, izme u njih je bila sedamnaest godina razlike. Bila je niska, punašna žena, prljave kose koja joj je padala u o i. Njegovo zapušteno lice izgledalo je starije nego što je bio, a u njegovom praznom pogledu bilo je samo toliko poniženja. Sa dvadeset godina, u doba za udaju, udala se za svog prvog ro aka, koji se upravo vratio s posla u tunelu Sempione, koji je ostao udovica i imao trogodišnjeg sina. Taj ovjek, moj stric Michele, stric Micheri, bio je nizak ovjek i izgledao je kao plebejska kopija kralja Vittorio Emanuele III, živio je u ku i koju je posjedovao u vrlo karakteristi noj ulici grada sa stepenicama širokim skoro dva metra. Bila je to prelijepa ku a. U prizemlju se nalazila stolarska radnja sa velikim centralnim pultom sa stegom, dva zidna ormari a u kojima je držao rašpe, dlijeta, gletove, žlijebove i svrdla, strug za zaokruživanje nogu stolova koje je napravio, brusni to ak koji je služio je za oštrenje aviona i se iva, pe na drva sa loncem za rastvaranje ljepila, daske naslagane posvuda, nekoliko pila zaka enih na zid, neke amajlije kao što su potkove, kozje rogove i kornja e kože, ukratko, jedna od ona mesta koja sada pripadaju samo svetu se anja.

Drvene stepenice su vodile na sprat, gde su bile dve prostrane sobe sa kerami kim plo icama, luksuz u to vreme, kreden koji je napravio moj ujak, sofa, sto i nekoliko stolica ispletjenih rafijom, nekom vrstom konopca za povr e. Sa malog balkona koji je gledao na ulicu sredinom avgusta, kada se povorka Velike Gospe penjala prema opatiji, moglo se rukom dotaknuti krunisanu glavu Bogorodice. Sa drugog sprata, me utim, mogli ste da vidite Rocca Salvatesta, a ispred, kroz pukotinu izme u ku a, mogli ste se diviti predivnom pejzažu planina koje su se polako protezale iza, iza plavog neba, sve dok niste stigli do mora gde, posebno u prohladnim proljetnim danima kada nije bilo magle, mogli ste

vidjeti Vulcano na rubu horizonta, a zatim Lipari, Stromboli i sva ostala ostrva: prirodni spektakl, svjetlucava raznobojna razglednica.

Još jedno stepenište je vodilo do prvog sprata, gde su se nalazile kuhinja i spava a soba, a prvo veoma prostrano je bilo opremljeno pe i za hleb na drva i pe i na ugalj od livenog gvož a za kuvanje. Bila je to nesumnjivo prelijepa ku a, osim neugodnosti kuhinje bez sudopera sa odvodom za obavljanje najnužnijih ku nih poslova. U to vrijeme neke pogodnosti su još uvijek bile nezamislive. Naime, voda je iz javne esme uzeta u cink spremniku, a zatim odnesena na drugi sprat gdje je izlivena u veliki bazen od terakote za pranje su a. Kako u lavabou nije bilo odvoda, voda iz lavaboa je dovedena u prizemlje i ba ena u toalet. Za ženu je to bio veoma naporan posao. Servilno i ponižavaju e stanje, do granice svake ljudske izdržljivosti, dostiglo je vrhunac u vreme ve ere kada je tetka Antonija, iz poštovanja prema svom mužu, morala da jede iz istog tanjira gde je jeo i on ranije, a možda i kum e ponovio istu stvar, ali se toga ne se am jasno.

Ujak Michele je bio tmuran i mrzovoljan ovjek, koliko vrijedan toliko i budala, imao je eki od pješ anika umjesto srca. Nikada nisam vidio tra ak nježnosti ili saosje anja prema drugima u njegovim o ima. Držala je tetku kod ku e da uva sina, morala je da mu sprema hranu, da mu služi kao sluga i da uvek govori da, da, da. Nije mogao ni da pogleda na balkon, ina e bi bilo nevolje, dok je skoro svako ve e posle posla išao sa drugarima u kafanu na pi e.

Vratio se ku i teturaju i, obliven znojem i sa tako smrdljivim dahom da je bilo nemogu e biti u njegovoj blizini. Umjesto toga, moja tetka ga je, pored uljanog svjetla, ekala do kasno u no , a da nije ni jela. Kada bi se mali kralj vratio - esto nije imao snage

ni da se popne stepenicama - iscrpljen bi se ostavio na prašnjavom radnom stolu i ostao tamo cijelu noć da se otriježni. Tetka Antonija ga je, uprkos svemu, pokrila ogrtačem i s ljubavlju sela pored njega da ga čuva do jutra. Tako su godine prolazile, a ona u zamjenu za toliku odanost nije mogla čak ni posjetiti rodbinu kako bi izbjegla scene. On je, ljubomoran, sitniš i dominantan, išao da joj kupi konac, češljeve, šnale za kosu i ostalo, da je sprema i da izađe iz kuće. Kada su bili pozvani na ceremoniju vjenčanja, ujak Michele se nije vratio kući i do posljednjeg trenutka, a tetka Antonija nije mogla i sama sve dok rođaci nisu uspjeli ući u trag njenom mužu. S vremena na vrijeme uspjeli su ga uvjeriti, drugi put je stigao na vrijeme, ali je onda, usred zabave, nestao, a tetka Antonija se razočarana i ožalošćena vratila kući sva utučena. Kako je vrijeme prolazilo, nakupljala je gorčinu i tugu, nije mogla ni sa kim da se izjasni jer je bila izolovana, i bila je žrtva strašnih glavobolja i zubobolja koje su je mučile sedmicama.

Jednog dana komšija, veoma dobar i pobožan, pozvao je ujaka Mišela i zamerio mu za sva maltretiranja zbog kojih je njegova žena pretrpela: - Treba da te bude sramota - viknula je na njega - da tako pati žena... Antonija treba da udahnete malo, ne morate da je odvajate kod kuće, treba da izađe, da ide na misu, da ide kod rodbine, kao i svi hrišćani. Iznad svega, treba da ide u šetnju, samo tako će njena glavobolja nestati... - komšinica je napravila kratku pauzu, pa nastavila: - manje od sat vremena odavde, spuštaju i se peške stazom za mazge, imamo plac i malu kucicu vrlo skromnu sa kuhinjom pod krovom i još jednom blago vlažnom prostorijom koja se ljeti može koristiti kao spavaca soba. U ovoj zemlji ima lješnjaka, smokava, mandarina, mušmula, grožđa, cicole, jabuke, kruške, masline, ukratko, svako dobro od Boga.

Kao što znate, nakon bratove smrti moram da odustanem od selu i više ne mogu da se brinem o selu, pa sam i pomislio da je prodam. Zašto ga ne kupiš? Tako bi vaša žena imala priliku da udahne dobar vazduh... U početku je ujak Michele oklevao, ali je onda otišao da ga poseti i tako je bio ubeđen da ga kupi. Za kratko vreme potpisan je ugovor i imovina je postala njegova. Tako je dvojnik Vitorija Emanuela III, sve lukaviji i izdajnički, zaprosio tetku Antoniju: - Naučite se brati smokve i pustiti ih da se osuše. Kada budete morali da operete veš si idite do reke i nabaviti vodu potrebnu za pranje i kuvanje tako što ćete iskopati rupu u pesku da ga proistite - mogli bismo da se povučemo da živimo na selu: Radiću kao stolar za porodice koje žive u obližnjim zaseocima San Basilio, Vallancazza, Badiavecchia i Piano Vigna. Bilo je neprijatno zimi kada reka nabuja od vode, ali ja sam savladao ovu prepreku. Vi idite, s druge strane, možete uživati u prirodi. Spuštenog pogleda, tetka Antonija je, još jednom, uradila kako joj je naređeno: - Cuomu tu voi, eu fazzu - Kako hoćete, uradiću to, poslušno je odgovorila jedna devojka.

Drugo poglavlje - Van ovoga svijeta

Po etkom prole a 1936. godine, siromašna devojka i njen ujak Mi eri preselili su se u Kastrangiju, na selo, blizu korita potoka. U raznim zaseocima Badiavecchia, San Basilio i Vallancazza proširila se vijest da je još uvijek dostupan i ljudi su ga zvali za posao. U to vrijeme postojao je obi aj, makar to danas moglo izgledati udno, da kad im je zatrebao sto, prozor, vrata ili ormar, zovu stolara i ugoste ga u svoj dom: improviziraju mu radni sto i omogu ili su neophodno drvo. Ujak Michele je donio alat i ostao na licu mjesta dok posao nije bio završen.

Pozvali su ga da posje e drvo i ostavili ga da se suši nekoliko godina. Deblo je potom postavljeno na zid. Stolar je držao testeru odozgo, a pomo nik ispod: "Serra serra mastro dascio che dumŁ fagimmo a cascia" (Tela ili veliki majstor hajde da napravimo sanduk sutra).

Stablo je bilo pri vrš eno na zid. Ogromnom testerom nabavili su daske i sa njima napravili prozore, krevete i ormare. Da bi obavio ovaj posao, ustao je u 4 i krenuo sa svojim naprtnja om i iglama. Kada je stigao ku i, mušterije su mu ponudile svježe mlijeko sa lukom i komadom hljeba. U podne tanjir tjestenine i komad sira. U sumrak je prestao raditi i dali su mu malo doma eg

kruha kao prvi depozit prije nego što je platio račun u nedjelju u Novari.

Prošlo je nekoliko godina i sin Turillu je odrastao i iz prve ruke shvatio da ni za šta na svetu ne namerava da provede ostatak života izolovan na selu. Naučio je zanat svog oca, ali je želio da se specijalizira i postane stolar. Uspeo je da ubedi oca da ga pošalje u grad gde je postojala mogućnost da nauči tu umetnost. Preselio se u Kataniju i nakon dvije godine šegrtovanja postao je jako dobar, osjećao se spremnim da radi taj posao, a pošto je sada imao devetnaest godina, mislio je da je došlo vrijeme da zasnuje svoju porodicu. Godinama je poznavao nekog pastira i odlučio se oženiti, ali to je bilo protiv želja njegovog strica Micherija koji bi želio da mu sin oženi ženu iz njegove kaste. U ono vrijeme, nevjerovatno, ali je bilo ovako: za zanatlije oženiti se pastirovom kćerkom bila je velika sramota. Iznenada je izbio veliki sukob između oca i sina koji je Turillua natjerao da se definitivno odvoji od oca i majke. Sa svojom novom porodicom napustio je grad i preselio se u Como gdje je svojim radom stekao bogatstvo.

Ujaci nisu imali djece, pa su Turilluovim odlaskom definitivno ostali sami. Osoba koja je najviše patila od ove izolacije bila je tetka Antonija koja je svitave dane provodila u razgovoru sa pticama, muhamama i komarcima koji su zujali oko nje. U toj pećini na selu nije imao priliku ni sa kim razgovarati. Samo povodom važnih praznika kao što su Božići, Uskrs ili praznik Gospe Asunta sredinom avgusta mogao je da ode u grad da poseti svoju majku. Prilikom jedne od ovih posjeta, nakon što se dugo žalila na svoje stanje, predložila je sestri: - Draga Tereza, primijetila sam da imaš previše posla sa dvije djevojke, povjeri Concettu meni pa ćeš biti slobodnije da se posvetite malom. Odveš me na selo gde je vazduh bolji i dobro će mi doći - moja majka je u početku

bila nesigurna, ali je onda, kao i uvek, s obzirom na njen lako uslovljeni karakter, na sestrino uporno insistiranje pristala.

Za mene je iskušenje po elo. Vjerovatno je bio vru dan, po elo je ljeto 1938. godine, imao sam dvije godine i tetka je došla po mene. U platnenu torbu stavila sam bluzu, dva para ga ica i nesvjesna svega izašla iz ku e. Bio sam tako mali da nisam mogao shvatiti da e moja Via Crucis po eti tog dana. Pratili smo stazu mazgi sve dok nakon pola sata ili možda više nismo stigli na ovo usamljeno mjesto sa ne baš umiruju im imenom Castrangia (Cassandra!) gotovo kao da predvi amo nesre u, ukratko, ime je ve bio cijeli plan, ak i ako Tada to nisam mogao shvatiti. Muž me je isprva dobro do ekao, tetka mi je s vremena na vrijeme kupovala slatkiše da bih pridobila moj ukus, a kad me je pratila u Novaru kod majke, uvijek mi je uporno govorila da se ne vra am ku i, ali da je bolje da se vratim ku i. odrastati sa njom koja je bila sama i da e mi biti majka. Nisam mogao ništa drugo osim poslušati.

U me uvremenu, moj otac se vratio sa Sardinije, ostao samo nedelju dana, dovoljno da moja majka zatrudni, i ponovo otišao. Bilo je to 1939. godine, a sljede e godine ro ena je Antonietta. Još uvijek se nejasno sje am da me je tetka Antonija odvela u Novaru kod majke i da sam prvi put vidio sestru. Hteo sam da ostanem kod ku e da mazim malu Antoniettu, ali moja tetka, koja sve više kontroliše moj život, kruta kao vojnik, mi je rekla: - Turnemmu kod ku e, napravi u ti lepu stvar - (Idemo ku i, napravi u ti prelepu lutku).

Kada smo stigli u kolibu, stavio mi je u naru je punjenu "causittu" sa naslikanim crvenim, zastrašuju im o ima. Uplašio sam se. Bio je to period u kojem sam stalno plakala jer sam htjela da se vratim u Novaru kod djeda i majke, ali nisam mogla uvjeriti ujaka Antoniju: njeno srce je bilo skamenjeno i gluvo za svaku

moju pritužbu. Prve tri godine provodili smo dosta vremena u seoskoj kući i u Castrangia, gdje nije bilo žive duše, samo su se rijetko viđali ali turisti u kuću ama razbacanim unaokolo.

Nedjeljom smo išli u selo, a ja sam posjetio i majku, male sestre i djeda po majci. Djed je bio fin uvijek s brkovima. Sa sobom je nosio burmuticu koju je povremeno njušio. Zimi bi me uzeo pod svoj ogrtač i vodio na trg da kupim slatkiše i degustiram vino u kafani "Sciancaditta" iznad bolnice. Uveče smo se vratili u Castrangiu.

Neke večeri stric je išao na probu sa bendom, gdje je svirao trombon, zatim je stao da popije u kafani i živahno se vratio na selo. 500 metara od Castrangie postojelo je zvanje "Concettina, 'ntoia...". U međuvremenu, kod kuće, tetka je pripremila zemljani lonac za zagrijavanje vode na tronošću. Na pola kuvanja ulio je kutla u kipuću vodu, možda da odloži vino. U gvozdenoj posudi moja tetka je pripremila luk sa paradajzom da za ini testeninu. Luk je bio nedovoljno pečeni i povraćao sam. "Jedi, inače će ti uzeti remen i dati ti tijela...".

U to vrijeme žena mletačkog porijekla bila je babica u San Basiliju. Kada je rijeka zimi bila poplavljena, ujak Michele ju je nosio na ramenu (ciancalea) da kupuje u ljekarni u Novari. Stao je kod kuće i rekao "Antonija, daj joj šal, hladno je". Jadna tetka, ne znam da li je shvatila da je Micheleova ljubavnica.

Sada sam imao pet godina, izolovan na selu, ni sa kim nisam razgovarao, postao sam kao divlja životinja. Stidilo sam se svih. Kad smo otišli u Novaru, sakrio sam se jer sam se bojao ljudi. Komšije su shvatile ovu transformaciju i savjetovale su strieve da me pošalju u vrt. Srećom, strievi su bili uvjereni. Tako je jednog jutra tetka poslala mog ujaka Michelea da mi kupi keks i stavi ga u bijelu slamnatu korpu koju mi je dala baka po ocu.

Uz biskvit je stavio i svježe jaje. Otpratio me je do vrta a koji se nalazi u blizini seoske opatije. Kada je naša sestra otvorila vrata da mi poželi dobrodošlicu, pošla sam da vrištim. Od straha sam bacio korpu na pod, jaje se razbilo i ostavilo prljavštinu po podu. Tetka me je kaznila žestokim udarcem i vratila kući. Tako je moj prvi dan u vrta u postao i moj posljednji.

Dešavalo se, od moje četvrte godine, da bi moj ujak rekao: - Concettina, idi u Novaru i donesi mi carmieri (sredstva za smirenje) protiv glavobolje. Trčao sam stazom za mazge kao tvor, prolazio kroz kvart Greco, ponekad zastajao kod fontane da utušim žestocu i stigao do apoteke "du Surcittu". On, farmaceut, se zašutio i rekao prijateljima da za kratko vrijeme idem u Novaru i iz Novare kao munja. Sa pet godina su me daleki rođaci odveli u Barselonu. Tamo sam prvi put sa velikim iznenađenjem video i slušao... radio! Otišli smo i u radnju da kupimo komad tkanine boje graška. Prodajnik je predložio: - Kupite i šešir i bijeli šal. Na kraju su se uvjerali i prodavačica je dala dva besplatna komada sjajno plavog i svijetloplavog satena. Sutradan smo odnijeli tkanine mojoj majci koja je za nekoliko dana napravila odjeću. Nedjeljom sam se osjećala kao kćerka markiza i barona Novare.

U zimu 1941. godine, u jeku rata, moj otac je, nakon što je završio posao na Sardiniji, odlučio sa svojim prijateljem da potraže sreću u jednom sjevernom gradu i da živi tako što će nastaviti svoj stari posao postolara. U vazduhu se osjećao da mama želi da se pridruži mom ocu i to me uznemirilo, toliko da sam se jednog dana zavukao ispod njenog kreveta, skinuo se i posmatrao dva zrna pirinča, budući bradavice sa krastama jer je moja tetka nikad me nije oprao. Nasilno su mi ih oduzeli. Sjećam se da sam vidio krv jer sam se ozlijedio. Vratila sam platnenu košulju koja je bila potrebna danonoćno, zatim haljinu, a niko nije

primetio.

Prije odlaska, majka je pokušala da napusti djedovu kuću u redu, jer je jadnik ostao sam. Razmišljao je o postavljanju električne rasvjete, u to vrijeme prerogativ lordova. Ranije se "u lusu" koristilo s uljem. Ujka Michelea je to uznemirilo: nekoliko dana kasnije pozvao je električara i dao mu da ugradi svjetlo u svojoj kući, pa sam, kada sam otišao u selo, i ja uživao u malo svjetla na strmim drvenim stepenicama. Kada sam morao ići do toaleta (a latrea), u suštini obična rupa koja je bila u prizemlju iza njegove laboratorije, pored nje su uvijek bili naslagani lijesovi koje je moj ujak napravio da budu spremni u slučaju potrebe.

Ujutro 1. marta 1942. godine, obučen u plavi saten sa svijetloplavim rukavima, zajedno sa stricem i djedom Toreom, otpratio sam majku i male sestre do pošte na Piazza di San Sebastiano, odnosno do autobusa, koji bi ih odveo do željezničke stanice Vigliatore. Njena 4-godišnja sestra Rosa nije htela da ide gore, a ujak joj je, da je ubedi, rekao: - ako ne odeš gore, razbolećeš se - (pridnu u te dvaput).

Ja, najstariji, pod uticajem tetke, nisam otišao i ostao sam u Novari. Nisam mogla prestati plakati. Tražio sam utjehu u dedinom naručju. I on je ostao sam i taj dan sam ostala s njim da mu pravim društvo. Nakon dvadesetak dana stiglo je prvo pismo majke koje govori o uspjehu putovanja. Tata joj je našao ugodan stan s vodom u kući i plinskim štednjakom, nešto novo za nju. U nastavku priče, dan po dolasku pozvala je frizera u kuću da joj napravi modernu frizuru. U selu su skoro sve žene nosile dugu kosu sa tupom. Ukratko, moja majka je po prvi put u životu bila sretna i zadovoljna. Na kraju priče me preporučio svojoj tetki. On sigurno nije zamišljao moju patnju u Castrangii.

Dan nakon što smo otišli, tetka Antonija me je vratila na selo i rekla mužu da mi kupi knjigu za prvi razred da me nauči pisati

kako bih u oktobru umjesto u prvi mogao i i u drugi razred. Jadni ja: nisam mogao više da igram, ali sam morao da trošim vreme na pisanje aukcija i brojeva. U Italija je s vremena na vrijeme prolazila kroz Castrangiju na povratku iz San Basilijske gdje je predavala. Zvala se Marija, bila je kćerka kapetana kojeg je poznavala njena tetka. Ponudio joj je čašu vode. U međuvremenu sam joj pokazao svesku i ona me pomilovala. Iz torbe je izvadila crvenu olovku i napisala "bravo". Kakva radost, kakva sreća vidjeti sebe hvaljenog, što je za mene izuzetno. Svakim danom sam postajala sve melanholičnija, molila sam ih da me vode kod ujaka i bake i dede, ali tetka je rekla da nije potrebno.

Plašio se da im ne kažem kako su me liječili i hranili. U stvari, hrana nije bila dovoljna za dječicu koja je morala rasti i razvijati se: ujutro su mi dali komad tvrdog kruha sa sirom, u podne salatu od paradajza i dvije masline. Uveče, kada je bio tamo njen muž, tetka Antonija je skuvala pastu sa improvizovanim sosom na bazi sirovog luka. A ako ga ne jedem, rizikovao sam da dobijem mnogo batina. Za raznovrsnost, neke večeri je kuhao tjesteninu i pasulj ili neku vrstu mekane, mekane palente. Samo za Božić, Novu godinu, karneval i Uskrs ubili su kokoš ili zeca. U januaru su ubili svinju od koje su pravili začinjenu salamu i svinjsku mast, ali ih se moralo jesti kap po kap inače ne bi bile dovoljne za cijelu godinu. Svako malo nedjeljom je ujak kupovao prljave tripice koje mi se i sada, pri samoj pomisli na to gade, ili crijeva namotana na peršunovu grančicu, kapice, koje su se potom pržile. Sve su to bile jeftine namirnice jer, po njima, ne treba da budemo rastrošni kao naši dede i bake, a oni su mi ponavljali: - Vidiš, oni uvek imaju pune tepsije kobasica i orbe, jedu i piju. Moramo se kloniti tih ljudi - rekli su -. Moji ujaci su se plašili da će me drugi rođaci ubediti da insistiram da se pridružim majci i ocu na kontinentu. Toliko su se trudili da ih

mrzim da ponekad, kada ih sretnem, stavim ruke preko o iju da ih ne vidim.

Stigao je septembar i morao sam da polažem prijemni za drugi razred. Ujaci su me odveli u selo, konsultovali su domara da me pazi, u iteljicu koju bih imao u drugom razredu i u iteljicu ispitne komisije. Svi su mi donijeli jaja na poklon kako bi osigurali moju promociju. Nikad nisam imao kontakt sa tim ljudima, u u ionici je bilo nekoliko drvenih dvoseda sa mastionicama. Sa mnom su bile i druge djevojke koje su polagale popravne ispite. Natjerali su me da rješavam zadatke sabiranja i oduzimanja na tabli. I mastionice i tabla bili su mi potpuno novi. Tresao sam se kao list od straha i stida, nisam znao kako da rešim operacije, jer me je tetka Antonija naučila samo da zapišem brojeve od jedan do deset. Zatim su me zamolili da napišem rečenicu, malo razmišljanja u svesci, ali nisam znao odakle da po nem. Kada je taj nered prošao, domar me odveo kući. Tetka ju je pitala kako je prošao test, a domar je odgovorio da nije baš dobro prošao, ali da je konačna odluka na nastavnicima.

Za udo, rezultat je bio pozitivan i primljena sam u drugi razred: bila sam spremna za školu, ali se pojavio problem kecelje. Ujak Michele je prethodnog dana otišao u radnju i kupio ostatak crne tkanine. Tetka Antonija mi je za jedan dan napravila uniformu. Za kupovinu fascikle bilo je potrebno više novca. Moji strijevi su imali novca, ali su bili opsjednuti štednjom pa se on, škrtac, potrudio i napravio mi fasciklu od šperploče sa štipaljkom za prozor. Nisu mi kupili ni olovku. Moj ujak je napravio jednu od tankog komada drveta sa perom pri vršenim na kraju. Nisu mogli zamijeniti dvije sveske i olovku i morali su ih kupiti. 1. oktobra 1942. tetka me pratila u školu. Prvo je otišla do podestà da traži izvod iz matične knjige rođenih koji je škola zahtijevala jer sam bio van nastave. U iteljica je bila ljubazna i srdačno me

do ekala, ali sam je se bojao, možda zato što je umjesto desne ruke imala gumenu protezu zbog nezgode koja se dogodila kao dijete u ovoj fabrici tjestenine. Dodijeljeno mi je mjesto u prvim redovima. Moji novi saputnici, koji me nisu vidjeli godinu ranije, zaintrigirani mojim prisustvom, promrmljali su me u sobom: - Zašto ovo izaziva sicca-sicca? - (Ko je ova mršava devojica?). Bila sam jako uplašena i posramljena, nisam mogla da otvorim usta, a nisam ni odgovorila na pitanja koja mi je u iteljica s ljubavlju postavljala.

Bio sam divlje dijete i nisam imao hrabrosti tražiti da iza em da piškim, a jednom sam se i sam upišao. Kad sam došla ku i, tetka me je pretukla jer mi je morala oprati haljinu koja se ionako nije osušila na vrijeme za sljedeći dan. Dani su prolazili i svaki put se ponavljalo isto. U iteljica, koja je za to saznala usred dana, poslala me je u toalet, ali ponekad je zaboravila i ja sam to ponovo preuzeo na sebe. Drugovi iz razreda su me ignorisali i izbegavali su me kao da sam obolela od kuge, a nisu ni pokušali da se sprijatelje sa mnom.

Poznavali su se jer su se sreli na selu, dok sam ja morao da hodam skoro sat vremena da do em do ku e na selu i zato nisam imao prilike da se sprijateljim sa njima. Ujaci su dolazili u grad samo nedjeljom da se sastanu s prijateljima i provedu nekoliko sretnih sati s njima ispred flaše vina. Ali ve inu vremena tetka je ostajala kod ku e kako bi primala radne naloge za svog muža. Sa šest godina hodao sam po duga koj stazi za mazge. Na pola puta sam stao da uberem gomilu ljubi ica okruženih liš em da ih ponudim u iteljici.

U školu sam stigao iscrpljen. Nakon podneva vratio sam se na selo pra en zaglušuju im cvrkutom cikada i užarenim suncem, a da nisam sreo ni jednu živu dušu.

Zaklju ao sam se u tu kolibu i ostao sam da maštam sa sobom

u toj manje spokojnoj atmosferi dok je moja tetka postajala sve stroža prema meni. I a je, kada je završio posao, skoro uvek svra ao u kafanu i vra ao se ku i kasno u no , uvek pijan. Ponekad bi se, pripit nego ina e, izgubio i ne bi se vratio ku i. Tetka i neke komšije krenule su da ga traže usred no i uz potok uz svetlost fenjera. Kada su ga našli srušenog na zemlju, nagovorili su ga da ide ku i.

U me uvremenu, nisam mogao ništa dobro da uradim u školi. Na kraju prve etvrtine nastavnik je podijelio knjižice, zatim sa fašisti kim oznakama i nažalost svim nedovoljnim predmetima: moja knjižica je bila najsiromašnija u razredu. Da ohrabrim svoju tetku, rekao sam joj da su i ostale knjižice kao i moje i da je moja tetka zamalo uhvatila mamac. Tako sam iz dana u dan sam sticao hrabrost i na asu sam pokušavao da se sprijateljim sa nekim drugarima iz razreda. Htjela sam im pri i, ali su me isklju ili iz razgovora, možda zato što sam u njihovim o ima bila siromašna seljanka.

Tre e poglavlje - Igre na pijesku

U godinama provedenim u samo i u Castrangii, vrijeme nikad nije prolazilo jer jedino što ste mogli uiniti je slušati cvrkut ptica po cijele dane, a ljeti zaglušuju i cvrkut cikada, kada se širok ušuljao iz mora. cik-cak stazom potoka i zapalio dolinu. Životinje sa sela bile su moji prijatelji. Tako sam proveo svoje vrijeme maštaju i. Izgradio sam svoj vlastiti svijet po evši od figura koje su mi se pojavljivale na pozadini neba ili me u granama drve a: divlje životinje koje su govorile, vitezovi koje sam poredao na ivici Stene uvara glave, a zatim sa svojim magi ne mo i naterao sam ih da padnu, gledao sam ih uništene strahom. Zatim sam preobrazio Stenu u zmaja koji se iznenada odvojio od planine i, lete i visoko, širio užas po celom kraju. Preobrazila sam oblake koji su postali lete i amci i putovala nebom misle i da odem dalje od mora, gdje su me ekale majka i moje sestre. Rakovi koji su izašli iz vode potoka i nabujali dok se nisu pretvorili u divovske životinje koje su ak i iš upale biljke iz korijena dok su napredovale u potoku.

Ponekad sam se sjetio neugodnog lica moje tetke Antonije. Nije

me volela, nije me volela i ja sam je mrzeo: majka me je poverila svojoj sestri, ali mi je obećala i da će jednog dana doći po mene: zato sam se često penjao na drveće, skenirao horizont, nadajući se da će je videti kako stiže na belom konju sa mojim ocem. U obližnjim zaseocima San Basilio i Vallancazza svi su muškarci otišli. Ostali su samo žene, djeca i nekoliko staraca. Bila su to tiha sela koja je život jedva doticao. Vrijeme je stalo i ljudi su vjerovali da će se sve promijeniti, da će jednog dana, kada se rat završi, civilizacija trijumfalno ući u taj roj razbacanih, mrtvih i klimavih kuća. Voleo bih da imam prijatelje, da znam da nisam sam i napušten, da mogu da budem zaštićen, da znam da mogu da se sklonim u domove ove ili one osobe. Nisam ni imao pravo da kažem da sam bez porodice, da su moji roditelji daleko na suprotnoj obali mora, iza tog beskrajnog plavetnila, da je između mene i njih kao visoka i neprohodna planina. Umjesto toga, bio sam primoran da živim sa svojom tetkom koja me je maltretirala. Kad sam razmislio o tome i vidio je kako se pojavljuje, iznervirala me tim kreštavim i brutalnim glasom. Glas stvoren da viče, vrišti, vrijeđa i vrijeđa.

Kak su se i životinje bojale njegovog glasa. Tek sa svojim mužem spustila je grb i glasno ćakala njenog glasa se potpuno promijenila, pretvarajuć se u blejanje ovce. Moja tetka je mislila da djevojčica nije sposobna razumjeti šta se dešava oko nje. Ne samo da sam sve razumio, nego, štaviše, nisam ni šutio ni pasivan. Bila je to stalna borba. Beskonačna i iscrpljujuća borba. S vremena na vrijeme razmišljao sam o budućnosti: ona je bila stara i bespomoćna, ja sam bio mlad i snažan, ali i pored svega ne bih se prema njoj ponašao loše, to nije bio dio moje prirode.

Ponekad bih se približio rijeci gdje bih zatekao ljude koji idu da peru rublje, da peru, odnosno prali su ćuršave i ćebad, prvo sve namo ili u pepeo. Ili kada su, nakon perioda striženja, dolazili da

operu ov iju vunu i sušili je na suncu da je izbijele, a zatim njome pune duške u krevetima. Otišao sam da pokupim pahuljice koje su ostale izme u kamenja na obali i njima obukao svoju krpenu lutku. Kada nisam znao šta da radim, po eo sam da dižem kamenje na obali potoka u potrazi za rakovima, vešto sam ih zaka io prstima iznad glave, da me njihove kandže ne štipaju za prste. Odnio sam ih ku i i uve e kada je tetka zapalila vatru sam ih ispekla i pojela: za mene je to bila posebna ve era. Ponekad bi umjesto rakova, im bi se kamen podigao, male preplašene žabe okomitim skokom pucale uvis, natjeravši me da posko im od straha. Mislio sam da su to moji drugari i ponekad sam požalio što sam morao oti i, ostavljaju i ih same u mraku cijelu no . Kada sam se uve e morao vratiti ku i, glasno sam dozvao ujaka Michelea, iskoristivši odjek koji se stvorio u dolini. Ponekad bih ljeti, kada je porodica Scardino živjela u ku i dalje u dolini, otišao da ih posjetim. Igrao sam sa Mimom koja je bila najmla a od bra e.

Goofy je pravio stolice i stolove za lutke. Kako je bilo lijepo provesti nekoliko sati u društvu. Ujutro su me zvali kada su otišli na drugu stranu rijeke po mlijeko. Imali su kantu da napune, "Concettina" je bio zadovoljan kada ga vidi kako je muze. Vlasnik krava Micca a Cappellea se sažalio na mene i ponudio mi pola aše. U ku i moje tetke smo vi ali mleko dva puta godišnje: kada je pravila kekse i za Uskrs kada je spremala golubice sa obojenim jajetom. Kada je mlijeko proklju alo, obrao sam ga do posljednjeg. U prostoriji seoske ku e nalazio se stri ev krevet, ako se može nazvati krevetom, sa daskama postavljenim na dva gvozdena postolja sa slamnatim dušekom, pošto su onaj od konjske dlake ostavili u Novari. Morao sam spavati na slamnatom dušku sa samo starim vojni kim ebetom na vrhu, masnim i izlizanim. Otišla sam u krevet sa platnenom košuljom koju sam

nosila i danju bez ga ica. Nije mogu e opisati prehladu koju sam patio svake no i. Kada je padala kiša, morali su se postaviti kontejneri za prikupljanje vode koja je prodirala sa krova. Ako je trebalo da piškim no u, morao sam napustiti ku u i to u initi blizu stepenica. Da nisam shva ao zašto sanjam, a to radim na slamnatom dušekuu, ujutro bih i ja dobio dosta batina. Tetka Antonija je tako e otišla na spavanje u istoj košulji koju je koristila tokom dana, dok se ujak Michele sklup ao kao i njegova majka.

Ceremonija spavanja odvijala se po uobi ajenom ritualu: prvo sam legao u krevet, zatim je na red došla tetka, zatim je stric skinuo prugaste platnene pantalone i donji veš. Sa prili no širokom košuljom koju je nosio tokom dana otišao je prema krevetu i ugasio uljanu lampu postavljenu na stolu uza zid. Ja, koji sam bio nestašan, pravio sam se da ne gledam i svejedno provirio: kada se sagnuo da ugasi plamen, video sam njegovu siluetu projektovanu na zid, poput kineske senke, sa ding-donom koji je visio. - Oh, kako je to lepo! - rekao je, jer ga je svo vino koje je popio tako zagrejalo. Pored njihovog kreveta bile su dvije kape, odnosno dvije velike korpe od trske u kojima su držali suhe smokve. Prekrivali su ih prljavim i masnim krpama, a na potonjoj je bilo stri evo isto donje rublje. U kutiji pored mog kreveta držali su hljeb i šal koji su mi omotali oko glave kada sam zimi išao u školu, moj donji veš i tetkin. Koristio sam ih samo nedjeljom kada smo išli na misu u Novaru. Moji stri evi su rekli da ih ne treba nositi na selu jer emo ih beskorisno nositi.

U januaru su ubili svinju. Spremili su kobasice i posolili mast. Kuhane noge su sa uvane u loncu od terakote uronjenom u mast. Obi no su se jele u maju sa svežim graham jer se tradicionalno nisu mogle jesti ranije. Jednom, bio je april, pitao sam tetku za to jer sam bio jako gladan i nisam znao šta da jedem sa hlebom. Moja tetka je po ela da vrišti da sam poludeo.

Jednog dana, dok sam se vraćao iz škole, sreo sam Ofeliju sa njenom sestrom na stazi za mazge. Izgubili su majku i vratili se sa ocem iz Francuske.

Bili su mnogo bleđi od mene, sažalio sam se i rekao im: uđite gde ja živim, u ovo vreme tetka izlazi po vodu, u rerni je lonac sa hranom, uzmite, nahranite se ali nemojte. Onda nikom ništa. Zahvalili su mi se i, vo eni gla u, bez oklijevanja poslušali moj savjet. U maju, kada su strijevi skuvali pasulj, otišli su po svinjske noge i umjesto toga našli samo lonac sa maš u: prirodno misle i da sam to ja, mnogo su dana bjesnili na mene da platim. Tada sam se osjećao jako ponosno jer sam po prvi put imao prijatan osjećaj da sam dobio veliku bitku protiv njihove pohlepe. Zbog nedostatka higijene, buve su neometano vladale kućom. Bockali su me noću u po vratu, a tetka me je svako veče mazala maslinovim uljem da mi buve ne bi sisale krv. Ujutro mi je vrat izgledao kao ofarban. Kao i moja tetka, i ja sam imao vaške, jer nisam navikao da perem glavu. S druge strane, tetka mi je uvijala kosu i mazala je vodom i šećerom kako bi bila oblikovana.

Moji drugovi iz razreda su, s druge strane, uvek bili isti. Neki su ni najsiriromašniji od njih nije bio tako prljav kao ja. Nastavnik je takođe doprineo radu marginalizacije tako što me je odgurnuo od svih do poslednjeg stola. Moje tijelo je bilo neopisivo prljavo. Jednom godišnje su me oprali u rijeci, povodom festivala Ferragosto, najvažnijeg u gradu. Jednom, dok sam razmišljao o majci, imao sam oko sedam godina, upao sam u uzavreli pepeo mangala. Opalio sam desnu ruku, a tetka me nije vodila kod doktora, nego me je svaki dan liječila ila travama. Imao sam dva mjehurića na dva golubija jaja, vrištao sam od bola, ali se nije pomaknula. Izgledao sam kao da me grizu miševi.

Ubrzo sam se oporavila nakon nekoliko mjeseci i još uvijek imam znakove toga. Tokom škole, dok sam jedne nedjelje bio na

balkonu, devojica koja je silazila pitala me je da li želim da idem s njom na čas katehizma kod gospođice Vincenzine. Nisam znala šta je to jer me je tetka vodila na misu samo na najvažnije praznike, nisam razumela šta znači i u crkvu. Sveštenik, otac Buemi, živio je preko puta naše kuće, ali sam ga sreo vrlo malo puta i nevoljno ga pogledao. Tetka mi je rekla od muškarca: "Ako razgovaraš s njim, taj sveštenik će ti odrezati jezik." Međutim, tražio sam i neekivano dobio dozvolu da uzmem časove katehizma. Odmah sam se osjećao opušteno u tom okruženju. Mlada dama mi je dala knjižicu i novine. Osjećala sam ogromnu radost čuvši za Isusa. Jednog dana mi je rekao da me pripremiti za moju Prvu prijest. Prišao sam o tome kod kuće i rekli su mi da sam još premlad. Odgovorila sam, lažu mi, da bi sve devojke u grupi to uradile. U stvarnosti su već bili potvrđeni, međutim mlada dama i ja smo ostali u dogovoru i sa sveštenikom San Nicola odredili datum: dan Corpus Domini.

Pojavio se problem bijele haljine, ali je neko obavijestio tetku da je časne sestre iznajmljuju. Došao je dugo o ekivani dan: ujutro me je otpratio u crkveni post. Mislila je da su ostale djevojke tamo jer nikada nije preuzela inicijativu da stupi u kontakt sa gospođom iz katehizma. Shvativši da sam sama, izvrijeđala me je: "Lažljivo, bezobrazno." Moj učitelj je takođe bio na misi tog jutra sa drugim ljudima. Neke prisutne žene su je smirivale. Stigao je sveštenik, uzeo me za ruku i odveo u sakristiju na ispovijed. Rekao mi je prelepe reči koje nikada ranije nisam čuo. Osjećao sam se kao da letim u raj i rekao sam sebi: "Nije istina da sveštenici seku jezike, naprotiv, znaju kako da razumeju patnju male devojčice". Da sam mogao, zagrlio bih ga i poljubio sa radošću.

Natjerao me je da izgovorim pet Zdravo Marije kao pokoru i vratio sam se na svoje mjesto. Tetka me je odmah upitala šta sam rekao svešteniku da se tamo zadržao toliko dugo, a ja sam

rekao: - Mlada gospo a me nau ila da je ispovest tajna -. - Da, ali moraš mi re i prvi put - insistirala je harpija. Nema šanse. Bila je misa, pri est i na izlasku su me natjerali da poljubim stricu ruku i kažem: "Molim vas, blagoslovite me." Po eo sam sa dedom, uvek ista fraza, onda sam obišao svu rodbinu. Tetka Gaetana mi je dala knjižicu. Bio sam gladan, ali mi niko nije ponudio hranu. Obi no je po završetku ceremonije bio obi aj oti i u šank po granitu sa keksom, ali ih je savladala manija štednje: u podne smo jeli tanjir tjestenine, a popodne smo išli kod fotografa jer ro aci su predložili da se pošalje mamina fotografija.

Završio sam drugi razred i prošao sa vrlo niskim ocjenama. Te godine smo morali cijelo ljeto ostati na selu. Ja sam prigovorio: "Barem nedjeljom moram i i na misu i posjetiti svog djeda koji je sam." Bio je veoma dobar ovek, bolovao je od astme. erka ga je zanemarila, dijelom iz nehata, dijelom zato što je bila uslovljena mužem, koji je uvijek bio ljut na komšije, rodbinu i tasta.

Uzeo sam veš da operem i odneo ga tetki potajno od Michelilla

ina e bi bilo problema. Nije čak ni osjećao ljubav prema svom ocu: jednog dana je jedna od njegovih polusestara došla u Castrangiju da im kaže da je umro. "Ako ne odeš, šutnut ću te u dupe", rekao joj je.

Kada je bila zabava u selu, članovima muzičkog sastava su ponudili "pezzo duro", sladoled koji je zbog svoje posebne konzistencije nazvan tako. Ujka Michele, nikad nije bilo jasno da li zato što mu se to nije svidjelo ili zato što je bio natjeran na neobičnu gest velikodušnosti, vidjevši da prolazim, nazvao me je: "Concettina, dođi po sladoled". I tako sam iskoristio priliku da u tim rijetkim prilikama uživam u nečemu dobrom.

Prije nekog vremena dr. Cosentino iz Bacena podsjetio me je na detalj koji mi se izgubio u sjećanju. Dok je bend svirao ulicama grada, djeca su pokušavala da se pridruže paradi. Ali da bi se opravdalo njihovo prisustvo bilo je potrebno "znati" glazbu. Da bi to dokazao, držao je ruku u džepu jakne. Na taj način sam pratio svog strica Michelea, dok je Gianni Cosentino, sin učitelja u osnovnoj školi i bez oca, držao ruku u džepu svoje bande.

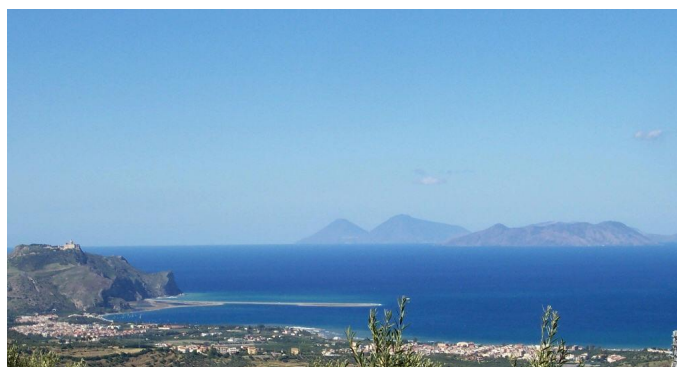
U jeku rata na Novaru su počele padati neke bombe. Svi su pobjegli, a neki poznanici su se kod nas sklonili u Castrangiu. Za mene je to bila zabava jer sam mogao biti u društvu. S vremenom na vrijeme mogao se čuti zvižduk gelera. Stigla je i tragična vijest da je sin vlasnice poslastičarnice Orlando rastrgan bombom. Majka u Domodossoli, trudna po četvrti put, ostala je sama sa Rozom i Antonijetom. Moj tata je pozvan nazad na Siciliju da bude Bersagliere. Nekoliko mjeseci nakon odlaska saznao je da mu je majka rodila djevojčicu po imenu Emma i da ima mogućnost da se vrati kući jer se očekuje da bude oslobođen sa četvero djece.

Nažalost, kada je stigao u Domodossolu zatekao je gorko iznenađenje: Emma je prestala da živi nakon 12 dana. Dva dana kasnije morao je da se vrati na front. Nekoliko mjeseci kasnije - bio je to period neizvjesnosti i nestabilnosti nakon 8. septembra - uspio je pobjeći i služenje vojnog roka i vratio se u Novaru da saeka da se rat završi kako bi se pridružio svojoj majci. Otvorio je malu obradu radnju. Svaki dan sam išla da ga vidim. Stidljiv, ali pronicljiv za svoje godine, imao sam intuiciju da će tata spavati sa udatom ženom, ali sa vojnim mužem. Jednog dana sam ušao u blagajnu na uzbrdici na Piazza Bertolami. Osoba iz susjedne radnje je pokazala s tatom. Naskoro sam kažiprstom i srednjim prstima koji su pokazivali kako bih iskopao oči i svom ocu koji je varao moju majku. Komšija je uspeo da me zadrži, dok je tata sa osmehom rekao "Gledaj svoja posla". '44. rođen je tamnokosi dječak, kovrdžav poput njega...

U Badiavecchii njegov djed po ocu se razbolio od raka želuca. Dobio sam dozvolu od tetke da ga vidim. Često sam silazio iz Castrangie i hodao po potezu uz rijeku. Sjećam ga se u krevetu, mirnog. Baka je i dalje bila zauzeta radnjom i nije joj mogla posvetiti malo vremena. Stavila mu je maslinovu grančicu u ruku da otjera muhe, ali on se pogoršao i nije više imao snage i ja sam ih otjerao od njega. 2. novembra 1944. u 66. godini odleteo je u raj. Tata je još bio na Siciliji. Sahrani su prisustvovali i njegovi ujaci.

S vremena na vrijeme dobijao sam neka pisma od majke. '45. tata se vratio u Domodossolu, a '46. rođen je moj brat Giuseppe.

etvrto poglavlje - Ulje, pau ina i urok

Rat je bjesnio po cijelom svijetu, komunikacija je bila otežana, a s majkom se više nismo uli. Sre om, moj otac je bio pozvan na Siciliju u Bersaglieri korpusu i kada je imao nekoliko dana slobode došao je da me posjeti. Zbog rata je bilo dosta ljudi na selu. Raseljeni su obi no ostajali petnaestak dana, ali je tada grad bio u opasnosti od bombardovanja i radije su ostajali na selu tokom cijele godine.

Svako malo sam se sklonio kod tih ljudi. Bila je porodica sa etvoro dece koja su uvek bila raspoložena iako im je nedostajalo hrane. Vidio sam pohlepu svojih ujaka koji su imali toliko suvih smokava i nikome ih nisu dali: uzeo sam lijepu šaku i krišom im ih donio. Za njih sam sa uvao nešto pasulja koji su mi dali za doru ak. ak i tvrdi hljeb: krišku koju mi je tetka stavila u džep prije polaska u školu podijelio sam s tom djecom i u zamjenu su mi dali papir za pisanje, natjerali su me da se igram na ljuljaški i jedan od njih napravio igra ke, stolice i krevete za lutke koje je poklonila meni i svojoj sestrici, dok je njena starija sestra napravila krpene lutke za nas.

Ponekad se dešavalo da se spustim do reke, gde su žene iz

okoline išle da peru veš pepelom, i stajao sam u udu gledaju i vatru koja se palila da bi zagrejala vodu u posudi podignutoj sa dva velika kamena.. Nikad nisam vidio svoju tetku da radi ove operacije. Gotovo da se nije prao ili je išao na rijeku kada nikoga nije bilo da ne bi otkrio svoju masnu i jako prljavu odjeću.

Drugi put sam posmatrao žene koje po dva-tri dana prostiru doma istkano platno po kamenju. Pokvasili su ga i sušili na suncu dok nije pobijelio. Tetka me je uvijek zvala kući, ali sam se pravio da ne idem. Tokom rata, njena snaha se tako e vratila iz Torina sa devojicom. Iz poštovanja prema Salvatoreu, njenom posinku, tretirali su je kao kraljicu. U tom periodu ostali su u selu i za tu priliku tetka je iznijela mirisni sapun, platnene peškire, sušilicu za sušene, stolnjak i salvete da ostavi dobar utisak. Umjesto toga, prema meni su postupali kao prema slugi, poslani da obavljam poslove i donesem vodu sa esme, jer je slanje gosta bila sramota.

Došao je Božić, prema sjevernjoj komuni, mlada je ujutru dobila prekrasan poklon od bebe Isusa svojoj kćeri: prekrasan set lonaca i tanjurića za lutku. Bio sam sretan zbog nje, ali sam u isto vrijeme prštao od ljutnje jer mi se te stvari nikada nisu dogodile. Postajao sam sve slabiji. Bilo je grožđe, ali niko ga jedu: moralo se stisnuti za vino. Mogao si jesti samo onaj ukraden od komšija. Lješnjaci su skupljeni ali da ih prodaju. Jeo sam neke potajno kao vjeverice u šumi. Moji stricovi su kupovali mlijeko samo za Božić i Uskrs za pravljenje keksa i ja sam ga obrala kašicom dok je ključalo. Tetka mi je retko spremala pečena jaja. Često sam se nadao da će mi ga ispeći: - Hajde da ga sklonimo pa kad imamo malo i propećemo jaja (bio je mladić iz Mesine koji je išao po selu skupljajući jaja i izdavao ih kao svježaja) mogu ih prodati i dobiti novac -. Skupljao je jaja dva mjeseca, a zatim ih prodavao.

Ljudi iz Mesine koji su kupili jaja vjerovatno su imali pile u

rukama. Smokve su se morale pijuckati, samo nekoliko se moglo pojesti, ostale su ostavljene da se suše na suncu da bi se prodale ili sa uvale za zimu. U oktobru mjesecu su se uve e pravili prekrasni kesteni. Ako je ostalo oguljenih, ujak bi ih ostavio na stolu u sobici (ne na tanjiru nego na prostirci podmazanoj uljem koje je kapalo iz lampe) i ujutro, kada bi ustao u etiri da idem na posao, on bi me probudio i dao mi kestene i rekao mi: "Doru kuješ". Poslušao sam ih i jeo sam ih od gladi, ali su imali okus ulja i neizbježno su me zaboljeli u stomaku. Stric se hvalio: - Volim svoju ne akinju, ak joj spremam i kestene kad je još kasno u no -. U stvari, moj ujak je imao mržnju u o ima. Ponekad su bile žute, vatrenocrvene kada bi se naljutio: ak i male, te o i su mu upadale u lice. Bile su male i duboke poput uskih rupa iz kojih je curila mržnja. U me uvremenu su trijumfovali dizenterija i crvi. Tetka mi je s vremena na vrijeme davala kaši icu ulja. Ovo drži crve podalje, promrmljala je da bi se uvjerila... onda je po ela s "prichentu": - Mazzai un vermu gruossu quennu ìa pagana, øa u mazzu chi sugnu all Christian. Ili u ponedjeljak ujete, ili u utorak ujete, ili u srijedu ujete, ili u etvrtak ujete, ili u Vinardì ujete, ili na Sabutu ujete, matteia du jurnu Uskrsa u viermu sturdudu a tierra casca.-

(Ubio sam debelog crva kada sam bio paganin, a sada ga ubijam kao hriš anin. Na Veliki ponedeljak, na Veliki utorak, na Veliku sredu, na Veliki etvrtak, na Veliki petak, na Veliku subotu, na dan Uskrsa zapanjeni crv padne na zemlju).

Ne znam kako sam preživio.

Ovdje otvaramo zagradu.

Prošlo je mnogo godina i imao sam bolove u stomaku. Išao sam da radim rendgenske snimke sa aparatima veli ine sobe. Dali su

mi bijeli papir da vidim ima li ira. Nažalost, ništa se nije moglo vidjeti. Radiolog je rekao da je u pitanju gastritis i dao mi je palijativ da ublaži bol. Došao sam do ta ke da nisam mogao da probam ni kašiku vode. Imao sam pedesetak godina. Paolo, prijatelj Armanda iz Pja ence, predložio je da me odvede kod specijaliste. Došao je i kod dr. Mazzea. Gastroskopski instrument nije mogao u i dalje od grla. "Ne znam kako da spasim ovu ženu", rekao je doktor, "pilorus je zatvoren." Svi ljudi koji su bili na gastroskopiji napustili su sobu sami. Ja na nosilima sa IV. Doktor mi je prepisao jak lijek za dva mjeseca. Kada sam se vratio instrument još uvijek nije prošao. Još jedan još ja i lijek za tri mjeseca.

Pet mjeseci nakon prve posjete instrument je po eo da probija pilorus. " udo!" rekao je dr. Mazzeo. Nakon što je cijev uklonjena, postavio mi je mnoga pitanja da shvati da li je uro ena ili uzrokovana. Po ela sam da pla em: "Možda je to ulje koje mi je Zizi davao s vremena na vreme za crve." Doktor je zabio ruke u kosu: "Ulje? A ti si još živ!". U nastavku lije enja, povremeno sam ponavljao gastroskopiju.

Zahvaljuju i doktoru Mazzeu koji mi je spasio život, sada, godinama kasnije, mogu uživati u hrani uz samo malo lijeka za zadržavanje.

Kada ju je neko pozvao sa balkona, tetka joj se vrtela u glavi. Tada su joj savjetovali da na prazan želudac popije malu ašicu ferokina. Uvjerila je muža da ga kupi, a ujutro je i meni dala ašu.

Nadalje, u toj ku i je vladalo i praznovjerje. Njegov ujak je uvijek imao glavobolju od vina koje je pio, ali je po njemu uzrok bilo ne ije zlo oko. Žena ga je morala otjerati: uzela je tanjir s malo vode, sipala soli i kap ulja i onda po ela sa prichentu protiv glavobolje: - Ogliu biridittu, ogliu santissimu, do i u ovu ku u i

otjeraj ovo morocchiu, ogliu biriditto, iza i i otjeraj ovu mamuku... (Blagoslovljeno ulje, presveto ulje, u i u ovu ku u i otjeraj ovo zlo oko, blagoslovljeno ulje, oja aj i otjeraj ovog avola...).

Ova mrlja blagoslovljenog ulja proširila je, prema njihovom vjerovanju, urokljivo oko. Ubrzo nakon toga voda je poprskana u etiri ugla sobe i njegova glavobolja je nestala.

Da bi se zacijelile rane, pau ina se miješala s uljem, a od malog komada mesa se pravila orba. Ta užasna mješavina je, rekli su, nepogrešiva! Ujutro su mi dali ašu vode sa magnezijumom. Nakon nekog vremena, sav drhte i, morao sam iza i na hladno da se oslobodim. Kad sam se oporavio, poslali su me jednoj ženi koja je izvodila ma ioni arske trikove: odmjerila me od glave do pete kanapom, a istom vodoravne ruke. Ako je komadi nedostajao, to je sprije ilo smrt za tu godinu.

ak i ako su stri evi na svoj na in vjerovali u Boga, u svece, u Madonu. Svake godine 8. septembra pješa ili su do Tindarija, do svetišta posve enog Crnoj Bogorodici etrdesetak kilometara udaljenog od grada. Ve od svoje pete godine morao sam da radim tu pokoru.

U povodu hodo aš a u Svetište Tindari, dan prije tetka je napravila cappini (papu e) od krpa. Stric je pravovremeno išao u lov i donosio ku i jednog ili dva divlja zeca da kuvaju. Da ostavi dobar utisak, tetka je pripremila i punjene patlidžane. Pogledao se u ogledalo i o istio lice krpom. U to vreme je bila u modi pesma "Gde je zaza, lepotice moja" i stekao sam naviku da je zovem "zizi".

Za Tindari smo krenuli oko jedanaest uve e da bismo stigli u zoru. Umoran i iscrpljen zbog svoje krhkosti, mnogo sam puta tražio svježiu vodu, ali je nisu kupovali na tezgi kao svi drugi umorni ljudi: stajali su u redu na jedinoj esmi koja se nalazi u blizini crkve iz koje je tekla topla voda. nije pomoglo smirivanju

vru ine. Po tradiciji, kupili su slanutak, pasulj i pasulj kanelini, zatim išli na misu, molili Madinuzzu i na izlasku su sreli svoje sumještane i moju rodbinu po ocu. U podne smo otišli jesti ispod okolnih maslina. Šteta što sam bio tako umoran, tog dana je zapravo uvijek bilo ukusne hrane da se ostavi dobar utisak pred prijateljima. Ru ak je uklju ivo divljeg zeca pe enog u rerni, u kojeg je stric uvek išao u lov par ve eri ranije, punjene patlidžane i paprike, grož e i doma e kekse. Za povratak ku i prijatelji su koristili prevozno sredstvo: automobil ili konjska zaprega. Gledao sam, ve pomiren sa vra anjem pješice. Samo da je postojao stric mogao bih sebi priuštiti da jašem konja, ina e je bilo bolno.

Peto poglavlje - Sove

I dalje na temu religije, pošto je moj ujak bio član bratstva, imali su obavezu da se ispovijedaju i komuniciraju na Cvjetnicu u crkvi San Giorgio. Ceremonija je bila u pet ujutro, sve enik je prvo ispovjedio sve muškarce u kapelici, a zatim je otišao prema ispovjedaonici za žene.

Kada je došao red na njenu tetku, koja je nosila veliki crni šal, prinijela je odjevni predmet blizu rešetke da se što više pokrije: činilo se kao da mora na inhalacije kamilice. Priznao je i onda: - Sad si ti na redu - rekao mi je. Iako sam želeo da se ispovedim tokom godine, nisam mogao. Tetka me je prekorila: "Nemoj da se rugaš Gospodu, dovoljno je jednom godišnje, inače nisi dostojan da uzmeš hostiju jer možeš da grešiš i o nama."

Okolo devet sati sveta misa, priče i pravo kućno. Kao i obično, iz trivijalnih razloga, njen stric je pokušao da psuje, a ona je nervozno zakašljala. Desile su se neopisive scene: ako bi tog dana iz nekog razloga nekome trebalo, nisu mogli pljunuti, inače bi izbacili Gospoda iz svojih usta. Ako se nesreća dogodila, uzeo bi poklopac od vrata, pljunuo u njega i ponovo popio tečnost sa vodom i šećerom. Tokom Strasne sedmice, ljudi su ostajali u selu i noću da bi prisustvovali večernjim propovijedima koje je monah održavao. U četvrtak su pripremljene kolombe, biskvitno tijesto u

raznim oblicima sa tvrdo kuhanim jajima kuhanim na vodi i anelom, toksi nim sastojkom za bojenje. Na Veliki petak ujutru posta obišli smo sve crkve oki ene klicama pšenice, zatim smo progutali tri lista unuke (ljekovite biljke intenzivnog mirisa) što je garantovalo dobrobit za cijelu godinu.

Nisi morao da radiš tokom dana da ne povrijediš Rasketog Isusa, ako šiješ igla bi se ubola, ako vidiš da postoji rizik da ti povrijediš tijelo i tako dalje. Za taj dan, šta god da sam uradio, nisam ni dobio udarac, ina e bi Isus plakao. U jedanaest sati u subotu je bila misa mira i uskrsnu a. Sva su djeca donijela golubove da bi primili blagoslov sve enika i potom ih pojeli. To zadovoljstvo nikada nisam uspio oduzeti jer sam svoju golubicu sa dva jajeta morao spasiti za školski izlet koji je bio organiziran u utorak poslije Uskrsa. Morao sam da ponudim jaje u iteljici. Na Uskrs su mi kupili malo jagnje od kraljevske tjestenine, ono najmanje da ne potrošim previše. Stric je bio toliko škrt da je isijao cipele a om iz tiganja koja se stvorila na vatri. Ako je tetka znala da je posao završen i da su ga platili, savjetovala me je: "Pitaj ujaka da li je donio novac".

Ona i ja smo ga skoro morali obožavati kao dva mala roba dok se nije ganuo i dao deset lira njoj i pet meni. Nisam mogao potrošiti svoj novac jer je bio namijenjen kasici prasici. Jednom sam rekao tetki da želim da igram lutriju. Pristala je jer se nadala pobjedi. Moja je bila laž. U stvari, i ja sam se osje ala otežano u obla enju u odnosu na drugarice iz razreda: one su imale suknje, ali moja tetka ih nije voljela i bila sam primorana da nosim pune haljine. Svi su nosili bijele, sme e ili plave pamu ne arape do koljena, morao sam se zadovoljiti arapama koje je napravila u narandžastoj boji, koja je koštala manje od ostalih. Nosila sam ih iznad koljena poduprtih gumicom, ali najve i problem je bio što su bez stopala sezale do sko nog zgloba. Preko njega sam

obukao par kratkih arapa sa manžetama. Ve sam bila dovoljno marginalizirana, a morala sam se isticati i po odje i. Sa pet lira planirao sam da kupim pristojniji par arapa koje bih nosio ujutro prije ulaska u razred. Taj dan radnja je bila zatvorena. Nisam mogao ku i s novcem jer bi ga tetka našla. Mislio sam da ih sakrijem ispod kamena duž staze za mazge. No u je padala kiša i, budu i da su napravljene od papira, potpuno su se raspale, što sam shvatio slede eg jutra kada sam otišao da ih uzmem.

Prošlo je petnaest dana i tetka me je pitala da li sam dobio na lutriji. ak ni tada nisam bio iskren i rekao sam da. Taj novac nikad nije stigao. Na Veliki petak, tokom procesije u ast Žalosne Gospe, susrevši se s u iteljicom, zatražio je od nje objašnjenja. Umirala sam od srama. Ona, naravno, nije bila svjesna svega, pa sam pod njenim oštrim pogledom dobio dva šamara od tetke. U školu sam uvijek išao rado, ali sa slabim uspjehom. Niko me nije razumeo i uvek sam napredovao zahvaljuju i preporukama, tako da je mama bila mirna što su me uvek terali da u im. Bio sam u redu samo sa ma kom, sve dok se jednog dana pijani ujak nije vratio iz grada sa tripicama i životinja je uzela komad da se nahrani. Uzevši musketu koju su vojnici ostavili, ubio ga je na otvorenom. Za mene je to bilo veliko razo arenje.

U vrijeme vršidbe otišao sam da poberem zrna pšenice i je ma ostavljene u komšijskom dvorištu, stavio ih u vre u i odnio u mlin gospo e Tindare na rijeci. Brašno sam zatim odneo u Novaru maj inoj sestri ni koja je, kao udovica sa dvoje male dece, ujutro otišla da skuplja drva u šumu i zapalila pe da pripremi hleb za one koji su joj doneli brašno, zaradivši nešto novca i malo hljeba za djecu.

U septembru, kada su smokve sazrele, penjao sam se na biljke i brao ukusne plodove, stavljaju i ih u korpe od trske oka ene kukom o grane. Smokve su isje ene i ostavljene da se suše na

suncu na nadstrešnici. Nakon nekoliko dana postale su suhe. Posa ene u velike korpe jele su se zimi. U ta lijepa vremena došla je gospođa Marija, komšinica sa sela, da pripremi suve smokve. Isto sam je odlazio u posjetu. Bila je majka mnogo djece. Jedan od njih, Carmelo, bio je epileptičar. S vremena na vrijeme više ga nije bilo moguće pronaći. Zabrinuta majka je otišla da ga traži, a ja sam je otpratio skoro zabavljajući se.

Kad sam bila u petom razredu, učiteljica nas je zamolila da obavijestimo roditelje da će nas odvesti u bioskop da pogledamo film "Mali alpinist". Ujaci: "Ne idete da vidite to smeće." Ne znam sve enika nasuprot je rekao: "Moraš je poslati, ni ja njega nisam vidio." Onda su se preselili i ja sam mogao da odem.

Stigao je paket od majke sa slatkišima. Donio sam nešto u školu. Bilo je to vrijeme gladi, pa čak i slatkiša je nedostajalo. Sestra moje učiteljice predavala je četvrti razred dok sam ja bio u petom razredu. Tražila je slatkiše za djevojčicu siromašnu od mene koja je bila bolesna i sve sam joj ostavio.

1945. moj otac se vratio u Domodossolu. Ponovo sam ga video u aprilu 1946. godine, a sa njim je bila i moja majka koja je čekala bebu.

Provela sam desetak sretnih dana sa roditeljima. Isto sam odlazio u posjetu baki i djedu i ujaku, pa sam jeo koliko sam htio i pio mnogo gaziranih pića od moje bake koja ih je prodavala. Na kraju je majka htela da me povede sa sobom u severnu Italiju, ali ju je tetka, uvek lažna i sebična, ubedila da me ostavi sa sobom. Bio sam peti razred, uvijek sam se borio s obzirom na moju krhkost. Tokom ispitnih dana stigla je vijest o rođenju njegovog mlađeg brata. Potpuno sretna, ali i tužna u isto vrijeme, plakala sam od radosti i bola. Možda me je iz tog razloga profesor unaprijedio iako nisam otvorio usta na ispitima. Te godine su u selu osnovali odeljenje srednje škole i skoro svi moji drugovi su

se pripremili za prijemne ispite za upis u njega. Za mene nije bilo šanse: moji stri evi su bili uvjereni da samo sove poha aju tu vrstu škole. Zapravo, kada su završili srednju školu morali su i i u Messinu na magistarske diplome. Moji roditelji su morali razmišljati o tome da pošalju novac za knjige, ne bi imali nikakve troškove. Stalno sam plakala jer sam htela da nastavim studije. Tada su mi ponudili priliku da upišem dvogodišnji stru ni kurs, neku vrstu vrlo loše srednje škole koja traje dvije godine. Tamo su išli najsiromašniji, ja sam u svakom slu aju prihvatio. Hodaju i naprijed-natrag, ujutro i poslijepodne poha ao sam kurs. Škola je bila mješovita: najugroženiji muškarci digli su ruke na direktora koji je predavao matematiku, saplitali su i talijanske i francuske profesore. Djevoj ice su se u ile ku nim poslovima, a muškarci poljoprivrednim znanjima. U stvarnosti, nismo nau ili ništa. Moj profit je bio dobar što sam bio stidljiv i sa velikom že om za u enjem.

Pred kraj školske godine nastavnici su nas pripremili za dobrotvorno pozorište. Morao sam da se pojavim obu en kao uli ni jež. Bila je kapica njegovog strica, nedostajale su kratke hla e. Kada sam rekao tetki, ona je uzviknula: "Ti si budala što stavljaš obveznice." Nisam klonuo duhom: otišao sam kod berberine žene Lieze da tražim da pozajmim pantalone njenog sina. Tako sam se uve e nastupa obukao kao uli ni jež, uz mnogo aplauza i o aja mojih ujaka, koji su tom prilikom bili prisutni u publici.

Nažalost, prošle su i te dvije godine, a ja sam zauvijek završio školu misle i da sam ostao neznaica kao i više nego prije.

Šesto poglavlje - Oprostite mi (Svjetlost zvijezda)

Imao sam dvanaest godina kada me u avgustu posetila majka sa ocem i malim bratom koje sam prvi put videla. Vidjevši njegovo malo lice usre ilo me i taj dan pamtim kao jedan od najboljih u svom životu. Roditelji su bili odlu ni da me povedu sa sobom da se vratim u školu, ali tetka ih je po ko zna koji put odvratila od te ideje: poslala bi me da budem kroja ica s izgledom da dobro nau im zanat. I tako se dogodilo, protiv moje volje. Moji roditelji su otišli, a ja sam ostao na Siciliji kao idiot. Od tada nisam imala mira i uvijek sam plakala u tajnosti. Moji ujaci su rekli da me roditelji sigurno ne bi voleli kao oni, da su me odgajali kao erku (erka bi sigurno prošla kroz isti bol kao ja). Jednog dana tetka je otišla kod najbolje kroja ice u gradu, gdje je i moja majka izu ila zanat, da je pita da li bi me zaposlila. Kroja ica je odgovorila da ve ima osam devojaka i da ne može da pove a broj. Sutradan joj je tetka donijela jaja da je uvjeri i rekla je: - Vрати se za mjesec dana, možda neko od šegрта odlazi u Torino i ostaje slobodno mjesto za tvoju ne akinju -. Ta no, nakon mjesec dana tetka me poslala u laboratoriju. Mlada dama, visoka ne više od metar i po, do ekala me je: "Dobro, uze u te jer

mi te je žao, pretpostavljam da bi radije došao kod mene nego da ostaneš na selu. sa tvojom tetkom." Nije u potpunosti pogrešio što je tako mislio. Sledećeg dana u osam sam se pojavio. "Po ni da istiš laboratoriju", rekao mi je, "onda ćeš oprati pod." Priča mi je poela da smrdi. Krenuo sam da istim najbolje što sam mogao. Bio sam malog rasta, imao sam dvanaest godina, ali sam izgledao kao osam.

Nisam znala kako da perem pod: na selu je bio od kamena, a na selu, gdje su bile pločice, tetka nikada nije prala da ih ne istroši. Trudila sam se da dam sve od sebe, ali me je krojačica nazvala guzicom jer nisam dobro oprala. U devet sati došli su radnici i poeli da se zanimaju za novu stvar (djevojčica). Svi su me gledali sa dozom sažaljenja. Čuo sam njihove govore i bio zapanjen ne znaju i suštinske stvari života. S vremena na vrijeme davali su mi neke poslove krojačice, stvari koje nisam voljela raditi, uvijek ogorčena zbog toga što nisam mogla studirati. Postojala je i pozitivna strana dana: u podne, ne moram da se vraćam na selo, mirno sam jela kod kuće, prostrla salvetu na sto, složila čašu, flašu vode i tanjir. Ukratko, da pojedem komad tvrdog hleba i sira, uživao sam u postavljanju stola kao i svi obični ljudi. Poslije ručka otišla sam kod komšinice koja je bila devet godina starija od mene i bila je krojačica. Pomogla mi je da otvorim oči za moju naivnost. S njom su živjele njena majka, sestra sa slonovskim nogama i još jedan invalid.

Ponekad su me pozvali na činjicu supe. Krojačica me zamolila da joj pomognem da ukrsti vez na dječjoj odjeći. Jednom sam imao krizu tuge i napustio posao napola. Drugi put sam iz inata uzeo pepeo iz mangala i posijao uz stepenište. Rekli su: "Ko je tamo? Hoću li dobiti bolest?". Na kraju su me razumjeli i oprostili mi.

Ponekad sam odlazio do naših sestara sirotišta Antoniano da se igram sa siročadi. Malo sam im zavidio jer su redom živjeli

dane. Jeli su za stolom koji je uvijek bio dobro postavljen, zatim su se igrali i konačno u određeno vrijeme molitvom se posvetili odanosti Bogu. Pomislio sam: - Srećom, oni više nemaju roditelje, a ipak dobro žive sa svojim sestrama, dok ja imam roditelje ali sam primoran da živim sa ovim strašnim stricima -. Bez njihovog znanja, da bih izbjegao naknadno dosadno ispitivanje, s vremena na vrijeme odlazio sam kod tetke po ocu koja je živjela u selu. Tražio sam od nje novac da pošaljem pismo roditeljima da me povede sa sobom.

U novembru svake godine vodili su me na sajam Sant'Ugo koji se održavao u Piano Vigna. Na ovoj lokaciji su baka i djed po ocu postavili šupu u kojoj su pripremali meso sa roštilja i kobasice koje su prodavali uz dobru čašu vina. Za mene je to bila prilika da budem zajedno sa rodbinom po ocu, probam dobro meso i popijem sok u boji, pogledam tezge na kojima se prodaju mangali, lampioni, zemljani lonci, kvarti i bumbaeli.

Sutradan smo ponovo otišli u Badia Vecchia na praznik Sant'Ugo, misu, malu procesiju i onda opet u prodavnicu mojih baka i djedova koji su mi ponudili kobasicu, kruh i soda, ovo izliveno iz male boce zatvorene loptom na internom.

Jednom smo prije Božića otišli u Messinu na 3 dana. Spavali smo kod rođaka. Nije mi se malo svidjela: rekla je stricima da je ukrala jaja od farmera na pijaci, što joj je odvuklo pažnju. U katehizmu sam naučio da ne treba krasti. Uveče smo otišli sa mojom sestrom kod jednog gospodina koji je pravio statue. Da budem velikodušan, rođaci su mi dali novac da ih kupim. Na podmazanom stolu Castrangia uspio sam napraviti jaslice. Sa granicama šparoga i malo pamuka napravio sam kolibu. Navečer sam uživao u atmosferi dvije svijetle kreirane od ljuske oraha natopljenog uljem i par četa uzice pored Bebe Isusa. Ujak Michele je tako već cijenio ideju i htio me nagraditi: "Ntoja, oguli

dvije bodljikave kruške", a tetka je otišla da ih unese ispod kreveta gdje su držane.

Kada sam sam stao da spavam u Novari, tokom boži ne devetnice otišao sam sa komšinicom Antoniettom na službu koja se održavala u 5 ujutro u crkvi Anuncijata. U stražnjem dijelu crkve sakrist je dao stolice uz naknadu. Donijeli smo ih od kuće. Na povratku smo posjetili Carolinu, mašinsku perilicu, koja je već rano ujutro radila ispod stepenica. U to vrijeme već je otišla da uzme vodu iz fontane San Francesco sa velikim litarima, da napuni drvenu kadu. Rekao je: "Caosi, ekaj ovdje, ja u vidjeti da li je gospodi sino ostalo još kekša, pa možeš doru kovati". Gotovo se nikada nije vratio praznih ruku. Pozvao sam Antoniettu da dođe gore i zapalili smo mangal. Kada Karolina nije mogla da nađe ništa drugo za jelo, otišao sam u kuhinju da uzmem komad tvrdog hleba i čašu "bumbaello" vode. Stali smo do 8 da napravimo maramice, onda smo se oprostili: ja sam otišla u radionicu, Antonietta je otišla svojoj kući i da pomogne majci jer je bila jedina kćerka sa 8 braćom.

Samo u Novari osjećao sam se kao građanin. Kada sam otišao u posjetu djedu Turiju, oprao sam mu prozore i on mi je dao "a srea" (bakšiš). Otišao sam da kupim lak za nokte. Kupio sam i rastvarač da ga uklonim kada sam osetio da mi sresti strieve. Koristila sam talk kao puder. Avaj: jednog dana sam to ostavio na licu i prošao kroz svoje nevolje, šamare i uvrede. "Odakle ti novac za to smeće?". A ja sam rekao: "Zar ne vidiš da je brašno?". U međuvremenu, komšije su se preselile u drugi kvart. Jednog dana su me pozvali da idem u cirkus. "Nemam novca..." rekao sam. Pozajmili su mi ih. U popodnevnim satima mornari u laboratoriju da uživaju u predstavi: majmuni na trapezu, djeca na konjima, slonovi, klovnovi, stvari do sada neviđene. Nažalost, morao sam dobiti 8 lira.

Nekoliko dana kasnije, dok sam išao u Castrangiu, u San Salvatoreu sam sreo majku školskog druga sa torbom punom povrća kupljenog od farmera. Pitao me da li mogu da se vratim u grad (zbog tadašnjeg mentaliteta ga je bilo sramota da sa torbom ide na trg!). Pristao sam, razmišljajući i da zaradim nešto novca od napojnice. Nažalost, pošto je s mukom stigla do njene kuće, nagradila me je sa četiri kikirikija. Nisam klonuo duhom. Zaradio sam liru prodavši krpicu gospođi iz Fantine. Napravio sam kartonske pinokije s nogama i rukama koje se pomiču u uzicu. Neka djeca su ih kupila za nekoliko centi. Još jedna ideja: sunce ane nare za siromašnu djecu. Tražio sam prozirne omote slatkiša u boji ispred šankova. Sa šećernim papirom sam izrezao okvir i uspio sam povratiti druge cente. Nakon dva mjeseca uspio sam vratiti 8 lira.

Deda je, uprkos poodmaklim godinama, astmi i kili koje je imao od pete godine, pokušavao da se omesti na selu, jer mu kćerka skoro nikad nije išla u posetu. Bio je dobro u dva ljetna mjeseca kada mu je snaha stigla iz Mesine: oprala mu je odjeću i okrenula kuću naopačke da je o istu od svega što se nakupilo tokom godine.

Kad smo se sreli, rekao bi mi: "Tvoja tetka je sramota, ne možeš natjerati jadnog starca da tako pati u prljavštini." Uveče sam otišao da se prijavim, ali tetka je kritikovala svoju snaju: - Ona je građanin, može sama da misli šta hoće -. A ja sam odgovorio: "U pravu si, vidio sam tvoje išćenje: čak si oprao i pisoar kiselinom i opet je postao sjajan." U tom trenutku me je ošamario jer se o tim stvarima ne treba priatiti i bio sam odvratn.

Jednog dana mi je djed dao nešto novca i ja sam kupila pjesmaricu o kojoj su djevojke u radionici priale. Neko vreme sam to uspevao da sakrijem, ali jedne večeri nisam imao vremena, a stric je, primetivši, poeo da psuje: - čak i ovo ružno

sme e, sad postaješ nasilnik -. Na te rije i sam mu to bacio u lice prije njega. Izgubio je iz vida moju pobunu, povukao mi kaiš sa pantalona i po eo me žestoko tu i. Imao sam oko trinaest godina i to je bio jedini put da je rekao svojoj ženi: - uo sam da jedna gospo a odlazi u severnu Italiju, otprati svoju ne akinju u selo i pošalji je sa njom kod njenih roditelja -. U tom trenutku sam se ose ao sre nim, ak sam i zaboravio bol od batina koje sam dobio, onda sam otišao i zamišljen seo na travu. Mrak je po eo da pada, pomislio sam, dok su se senke no i uvla ile u grane drve a, a lagani hladni vetar je izlazio iz reke.

Naslonio sam se na orah i zaspao gledaju i oblake. Sanjao sam puno, roj šarenih snova. Lagani povjetarac milovao mi je lice. Otvorio sam o i i za udo zavoleo to mesto koje sam oduvek mrzeo i prvi put sam sa u enjem shvatio da ga obasjava samo svetlost zvezda. Pustio sam sebe u ovo stanje napuštenosti, ponovo sam sanjao. Sre a je kao tajanstvena te nost kap po kap ulazila u moje malo bi e. Nisam bio slatko dete. Noge su mi bile naborane, jer su hodale po oštrim oblucima potoka, ali cijelo moje tijelo, pa ak i moja duša, sada su navikli da mrze sve što bi moglo izgledati slatko i nježno. Ali priznajem da je taj kratki san te ve eri bio divan i da ga više nikada nisam pronašao. Možda ga se zato još uvijek sje am. Odjednom mi je ruka legla na rame, stigla je tetka Antonija i na svoj na in me naglo probudila: "Idemo ku i. Kad stignemo, ti eš svog strica poljubiti ruku i re i mu - Molim te, oprosti mi -". I tako je bilo.

Te ve eri sam legao u krevet drhte i, te no i nisam mogao spavati i proveo sam sate u mahnitom iš ekivanju dana. Kad bih zaspao a da toga nisam shva ao, iznenada bih se trgnuo kao od poziva ili potresa svijesti, koji je zahtijevao da budem budan i u bolovima i nije mi davao predaha. Ostatak vremena proveo sam otvorenih o iju, posmatraju i udovišta koje je no na tama

nacrtala na zidovima i, bez snage da bilo šta uradim, plakala sam i plakala. Ali to nije bio tužan pla , to je bilo nešto drugo što nisam mogao primijetiti. Sljede eg dana nisam otišao u laboratoriju jer mi je tijelo izgledalo kao mapa, bilo je tako u modricama. Vratio sam se tek nakon nedelju dana kada su znakovi po eli da blede.

Sedmo poglavlje - Emilija

U nedelju popodne otišla sam u sirotište sa prijateljima: asna sestra nam je na lep na in objasnila Jevan elje uz neke relevantne viceve. Kakva je radost sretno provesti taj sat. Jednog dana nam je rekao da e biskup Mesine sti i u oktobru na krizmu.

- Podigni ruku ako želiš ovaj Sakrament da ga prenesem protojereju monsinjoru Salvatoreu Abadesi - Ne znaju i šta da radim, bojažljivo sam podigao ruku. Nekoliko dana kasnije rekao sam zizi. Bilo joj je neugodno: morali smo tražiti kumu. Zaprosio sam je poštarovu k er, gospo icu Rinu, mladu u iteljicu. Kako da ga pitamo? Sutradan smo otišli kod nje i ona je pristala. 9. oktobra 1948. u popodnevnim satima otišao sam sa prijateljima u Majku Crkvu da se ispovjedim. Sutradan sam ujutro otišla ku i svoje kume, koja mi je poklonila filigransku narukvicu istkanu malim srcima. Po eo sam da se radujem. U 11 smo otišli u crkvu. Biskup je stigao i po eo slaviti svetu misu. U pauzi smo se postrojili u centralnom brodu i on nas je jednog po jednog potvr ivao. Kad je misa završena, stri evi nisu ni svoju kumu ponudili kafom. Samo su je pozdravili tako što su je jednostavno nazvali "commare".

Sje am se da je još kao dijete, kada smo se vratili iz Castrangie, prije dolaska u selo postojala kapela posve ena Spasitelju. Zizi je

zastao na trenutak i rekao glasnim glasom "oh majke, oh majke...". Mislio sam da je to molitva. Kad sam ostario, shvatio sam da on umjesto toga zove pokojnu majku, jer se groblje nalazi odmah iznad kapele. Nikada nisam posjetio groblje jer zizi nije išao ni na praznik svetaca. Znao sam da su tom prilikom ljudi kupovali cvijeće od gospođice Signorino u mjestu zvanom "Fussadello" i išli gotovo u procesiji da ukrase grobnicu svojih najmilijih. Jednom sam zaprosio zizi: "Zašto i mi ne odemo i posjetimo grob tvoje majke?".

Ona je odgovorila da bi joj bilo žao. - Beskorisno je zazivati "mame - majke" ako ne želite da joj donesete čak ni cvijet. - Na ove reči se skoro pomerio. Otišli smo u Fussadello da kupimo hrizanteme. Na dan Svih Svetih otišla sam da zovem dedu Turija da nas odvede na grob "majki", za mene baka Rosa. Moj djed je nedavno dao obnoviti tu grobnicu jer ju je za vrijeme rata jedina bomba koja je pala na groblje uništila.

Iako sam bio ponosan što sam dobio još jednu bitku, mislio sam danonoćno uz roditelje. Pokušao sam da skrenem pažnju dok sam bio u laboratoriji. Počeo sam da uživam u šivanju: pripremio sam vatru za jastu i ruke za ramena, duvao sam u peglu na umur. Kada je gvožđe bilo vruće, velike devojke su peglale komade da bi napravile odeću. Da bi ostao zategnut, u porub su stavljene utezi ušiveni između dvije vrpce. Otišao sam da ih kupim od svog kuma koji je prodavao materijal za pušku. Bile su to pelete koje sam morao da spljoštim rękama. Ponekad sam čak i spljoštio prste... U međuvremenu, gospođa Orlando je držala plaćene kurseve rezanja za starije djevojke. Sjedio sam daleko, ali sam slušao da bih nešto shvatio iz lekcija. Jednom su strijevi rekli da idemo u Fantinu da obiđemo "komare" i "kompare", one koji su spavali kod nas kada su dolazili u Novaru po važnim poslovima. Jednom je kuma pitala zizi "Koliko imaš godina?" I zizi: - O i su

mi potamnjele, ne sje am se - (da nisam imao vid, ne sje am se).

Uz napojnicu djeda Turija otišla sam da kupim komad zelene tkanine, da provjerim svoje sposobnosti napravila sam suknju. Stigao je dan polaska za Fantinu (dva sata pješice). Ustali smo u 4. Htjela sam iznenaditi Zizìa obukavši svoju suknju. Bilo je toliko usko da skoro nisam mogao hodati. Kad su vidjeli moju kreaciju, po eli su da govore: - Mi smo je podigli i sad kad je po ela da raste ponaša se kao sova. To nas ini sramotnim. A ja sam istakao: "Ne oduzimam ovo, ako ho eš ovako je, ina e idi!" Ali u srcu sam pomislila "kako mogu hodati u tako uskoj suknji...". Ipak smo stigli na odredište. Komar je pitao gdje sam napravio tako lijepu suknju. - Sa figi illa - (sama je napravila) odgovorio je zizì. - Pa kad treba nešto da sašijemo dolazimo kod nje -. Ponos sova...

Ponekad sam u gradu vidio stvari koje su me rastužile. Emilia je bila gluhonijema, možda besku nica. Skoro svaki dan je prolazio ulicom u kojoj sam stanovao. Ako je sreo nekoga, stavio je ruku na usta. Ponekad su joj ljudi nudili par e hleba, ali bilo je i onih koji su joj beskrupulozno davali kore sira, a zatim se skrivali da vide reakciju: jedna devojka je sela na stepenište i lupila glavom o zid. Jednog dana dok sam išao u radnju po neki konac uo sam glasan glas Antonija, slijepca. Iz opatije, smještene na vrhu grada, javio je da su sardine stigle. Sa nekoliko lira od djedove napojnice koje mi je ostalo, otišao sam do ribarnice da kupim nekoliko unci. U podne sam zapalio šporet na umur, skuvao sardine i stavio ih u še erni papir. Kada sam vidio da Emilia prolazi, dao sam joj ih. Gledala ih je sa u enjem i lagano se nasmiješila da mi zahvali. Vidio sam je kako sjedi na uobi ajenim vratima, ne udara glavom o zid, ve stavlja mršave prste na usta. Tog dana nisam jeo: morao sam da o istim šporet od preostalog žara da ne bi stri evi shvatili moje inicijative.

An ela je oko podneva prošla tom ulicom sa svojim sinom

Ninom, invalidom koji je hodao, ali je govorio pokretima. Otišli su sa kantom po supu iz sirotišta. Jednog dana Nino je bio sam sa svojom kantom, u blizini moje kuće dva djevojka su ga skinula i pobjegla. Nije mogao da podigne pantalone. Bio je bez donjeg veša. Stidljivo sam sišla da ga obuđem. Bio je to prvi put da sam vidio golog muškarca. Jao da su striježevnici znali, to bi bio skandal.

U jednom od brojnih pisama upućenih roditeljima izrazio sam želju za ručnim satom. Saznavši da je gospođa Agostina došla iz Domodossola, otišao sam da je vidim. Onim me je ugledao zagrlio me je i dao mi paket koji su mi poslali roditelji. Otvorila sam ga i na svoje iznenađenje pronašla smeđu bundu od jagnjeđeg krzna sa kovrdžama velikim kao prst, šešir od filca i kutiju sa satom. Drhtao sam od radosti dok mi ga je gospođa stavljala na zglob. Dao mi je čašu vode da se oporavim i otišla sam kući. Sutradan kada su moji striježevnici došli u Novaru rekli su da ne misli da sam luda ako nosim to krzno: niko u gradu nije posjedovao ništa takvo. Ionako sam ga nosio s ponosom. Zasukao bih rukav da svi primete mali sat. Ono što sam mu davao užice, pa je za kratko vrijeme puklo. Idući u Kastrangiju sreo sam neke starije ljude koji su me pitali koliko sati. Da ne bih ostavio loš utisak, pogledao sam sada nepopravljivo pokvaren sat i rekao da sam zaboravio da ga navijem. - Hvala vam puno -. Pozdravili su me i nastavili put.

U poređenju sa prijateljima bio sam mali i mršav, svi su bili "razvijeni". U pismu moja majka je pitala ziziju da li sam "razvijena" kao moja sestra Rosa. Ali za Ziziju je razgovor o ovim stvarima bio tabu. Nije znao da ja znam sve o životu. Buntovna kao i uvijek, rekla sam joj "Nisam 'promašaj' jer sam neuhranjena". A ona: - Šta to govoriš? Uvijek smo vas podržavali. Jedne večeri sam spavao u Castrangii i bilo mi je loše. Bio sam u hladnom znoju. Mislili su da je to kraj, molila sam se, plakala i

izašla u mrak da piškim nekoliko kapi. A oni su rekli: "Ako ustaneš još jednom udari u te!". Možda me je Madona od Tindarija zaštitila. Vratio sam se do slamnate dušeka i zaspao. Sljedećeg dana u laboratoriji u Novari gospođica Assunta me vidjela blijediju nego inače. Kada joj je konobarica kao svako jutro donela kafu i mleko sa prepečenim kriškama, ponudila je i mene.

Osmo poglavlje - Let lastavica

Provode i mnogo vremena u Novari, inilo se da se život promijenio: možda zato što sam otišao u posjetu djedu Turiju i radosno askao s njim bez prekida itava popodneva. Pri ao mi je mnoge pri e o svom životu i o tome kako mu je nekada bilo teško. Nadalje, žive i u Novari imao sam priliku svjedo iti važnim doga ajima koji su se desili u gradu. Iznad svega, dirnule su me velike vjerske aktivnosti, procesije, krštenja, krizme, ali više od svega svadbene ceremonije. Tada su se svadbe slavile uve e, skoro uvek sam išao da razgledam sa prijateljima u crkvi San Nicola.

Jedne ve eri vidio sam mladu u bijeloj haljini kako izlazi u pratnji svog oca. Bijela kao snijeg, izgledala je kao lutka, bila je tako lijepa! Karmelina se udala za Filipa. Potpuno sam saose ala i sanjarila: "ko zna, možda i ja jednog dana budem...".

Tih dana sam imao udne senzacije, bilo je nešto novo i udno u vazduhu, imao sam predose aj. Bio sam nemiran i ekao da se

dogodi izuzetan događaj. I zapravo se na događaj nije dugo čekalo. Oko podneva obično je navraćao poštar. Jednog dana u junu čujem njegov glas kako viče: "Kampo, ima pošte". Uzeo sam pismo, došlo je od... Domodossolo! Majka je pisala sestri.

Naglo sam ga otvorio dok ga skoro nisam pocepao i pročitao, tu je vest koju sam ceo život čekao: oko 12. septembra majka će doći na Siciliju po mene i odvesti me na sever! Do sada sam bila mlada dama, čekala me budućnost i morala sam da nađem posao. Znam i kakvu bi reakciju imala moja tetka, iz razboritosti sam sakrio pismo na dno tegle u kojoj je bilo more smeća: da ga je Zizi pročitao, jadni ja... Ponekad čeka Micherillo, kad nije bio rade i po zaseocima, došao u radnju u Novari. Ponekad je dolazio sa ziziom i, uznemiren, govorio: "Tvoja majka već neko vrijeme nije pisala, mora da joj se nešto dogodilo...". Ja sam se, s druge strane, bojao da čekam i još jedno pismo sa nekim nagoveštajem. Zapravo, jednog dana je stigao jedan, ali na sreću bez ikakve aluzije na put na Siciliju. Ljeto mi je polako izmicalo, jedva sam čekala da završi to mahnito čekanje. Posao mi je pomogao da ne razmišljam i da prođem vrijeme do maminog dolaska. Za Veliku Gospojinu 15. avgusta svi su hteli da pokažu svoju eleganciju, a u laboratoriji je uvek bilo puno posla, više nego inače: mnoge dame žele da pokažu svoju novu haljinu. 13. avgust je bio posvećen radnicima koji su sami sebi mogli šiti odjeću.

Zamolio sam ziziu da kupi tkaninu kako bih bio u rangu sa mojim prijateljima. Ona je pristala i ja sam odabrao jeftinu bež tkaninu s plavim cvorovima. Gospođa u radionici mi ga je krojila i zamolila starijeg radnika da mi pomogne da ga sašijem. Na dan zabave imala sam novu haljinu kao i sve ostale.

Bilo je i poznanika koji su došli iz Fantine. Jedan od njih je vidio moju čuvenu usku suknju. Donijela je komad tkanine i pitala ziziu:

"Tvoja ne aka mi mora napraviti haljinu, tako je dobra u tome!". Uzeo sam njene mere. Imao sam na umu model koji je gospo ica Assunta napravila za kupca. Tražio sam malo vremena da ga ise em i probam. "U redu je, tkanina je malo teška, pogodna za jesen. Do i u oko 20. septembra."

U me uvremenu Karmelina, djevojka iz laboratorije, pozvala je sve svoje prijatelje na svoje vjen anje, koje je jedne septembarske ve eri proslavilo u crkvi Matrix. Uz Ziziovu dozvolu otišao sam na ceremoniju. Me u gostima je bila i gospo a iz Domodossole koja je najavila skori odlazak: "Concettina, dani su ti odbrojani u Novari. Uskoro e majka do i po tebe."

Nakon bogatog osvježenja vratio sam se ku i sretan. Dani su prolazili i Tindari festival je stigao 8. septembra, te godine veoma duga ruta koja je vijugala kroz reku uopšte nije delovala tako teško i beskona no kao prvi put, ose ao sam se kao da letim. Kada smo se vratili u Castrangiju, obavijestio sam Zizìa da u ostati nekoliko dana uz izmišljeni izgovor da e laboratorija ostati zatvorena do 12. Tog jutra srce mi je lupalo. Ubrali smo smokve da ih odnesemo komšiji i krenuli prema Novari. Na pola puta sam ugledao majku izdaleka kako silazi stazom za mazge. Potr ao sam prema njoj i zagrlio je svom snagom koju sam imao u svojim malim rukama. Zizì je po eo da vi e "Zašto si došao iznenada? Misliš li da možeš odvesti Concettinu?". "Da - odgovorila je majka - kre emo za tri dana". "Ne možete, morate pripremiti haljinu za damu iz Fantine". Bio je to još jedan izgovor da me zadrže. Neprekidno je vikao. Prstom sam ravnodušno dodirivao nebo. Jedino bi mi bilo žao što više nisam mogao posjetiti djeda Turija.

Ve erali smo 14. uve e. Zizì je samo otvorio usta da uvrijedi moju majku: "Kako se usu uješ da mi je oduzmeš, nemaš srca, tjeraš me da patim previše, ne smatram te više sestrom." Prvi put sam vidio Micherilla sa suzama. Pod njegovom grubom i tvrdom

ljuskom poput drveta, o igledno su neke kapi ljudskosti ostale zato ene. Ja sam, s druge strane, postao hladan kao mermer i nisam se uopšte pomerao.

No u nisam ni namignuo, hiljade misli su se haoti no jurile u mojim mislima i jedva sam ekao jutro da stignem da odem. Majka je naru ila taksi od gospodina zvanog "cauzi i lupi" (vu je pantalone). U zoru smo ustali, dotjerali kartonski kofer i pozdravili se sa stri evima. Po izlasku, tetka je u suzama, raspuštene kose, izašla iz svoje sobe i bacila se majci pod noge mole i: "Sad u se ubiti i do kraja života eš imati smrt na svojoj savjesti. zivote molim te molim te na koljenima - rekla je - ja sam samo jadna zena, sama i laznog muza tretirana kao zver, niko me ne voli. Sestro moja molim te da je ne oduzimas mene, smiluj se, nemaš pravo da me ostaviš na miru, rasla je me u nama kao cvijet i sad nema zahvalnosti!"

Razbarušene kose i lica sa kojeg je curilo blato, udarao je o zemlju, proklinju i cijeli svemir. Moja majka je shvatila da je njena sestra postala opasna i da gubi razum, bila je nestrpljiva. Me utim, nije se pomakla, nije se dala pomaknuti sažaljenju, oglušila se o njegove zablude, gledala je u daljinu i ekala kraj svoje drame. Kada je moja tetka shvatila da je moja majka nepokolebljiva, utr ala je u svoju sobu, uskrativši nam poslednje zbogom. Odjednom smo otišli, vratila se na ulicu psuju i, dok smo se udaljavali vidjeli smo kako se smanjivala dok nije postala mala crna lopta koja se stopila sa kamenjem. Možda sam bio okrutan prema njoj, kao što to samo deca mogu biti, ali se se am da sam se udaljavao od njene ku e zaštiti en maj inom rukom, kada sam video da e mi ona nestati iz vida, sva moja ogor enost odjednom se pretvorila u naklonost i osetio sam saose anje prema njoj (kasnije sam saznao da je nekoliko meseci plakala na ulici kao da sam mrtav).

Na Piazza Bertolami vrata taksija su se otvorila. Sa prozora sam mahao svima koje sam vidio do kraja grada. Tokom putovanja sa gr evima u srcu posmatrao sam panoramu i zemlju koja se polako udaljavala od mog pogleda, dugo smo utali dok nisam ugledao more. Do sada sam bio daleko od Novare, definitivno! Suprotne misli su se borile u mom umu i nisam ih mogao kontrolisati, a onda sam se probudio kada me je majka mazila upozoravaju i me da smo stigli. Tada sam silno volio tu zemlju koju sam tako dugo mrzio zbog tužnog života koji sam vodio. Na stanici Vigliatore nastala je velika zbrka, mnogi poput nas odlazili su na sjever sa svojim kartonskim koferima i drugim torbama.

S mora je dopirao tanak vjetar i osjetila sam kako mi je sol mirisala na usnama. Predivan ose aj koji sam osetila prvi put. Vlak smo ekali pola sata. Za mene je to bio novi vazduh. Ljudi su pjevali popularnu pjesmu "Profesore, reci šta je prvo bilo kokoška ili jaje". Svi su se vra ali sa odmora na kontinentu. Kad smo stigli u Mesinu, sa u enjem sam vidio ko ije kako se ukrcavaju na trajekt. Bila je sredina septembra i na tom plavom nebu iznad moreuza kružile su hiljade lastavica. Oni su svojim letom vezli moj san: da se kona no vratim živjeti sa svojom porodicom. Pokušao sam da vidim Boga u centru te svetle pozadine i, iako ga nisam video, zahvalio sam mu se iz dubine svoje male duše. Nakon bezbroj sati sišli smo u Rimu da bismo, nakon više sati ekanja, krenuli vozom za Milano, gdje je bila još jedna presjedanja za Domodossolu. Bio je to san. U tom vozu moja majka je do ekala nekoliko ljudi koje je poznavala. Svi su se pitali odakle je i ko je djevojka sa njom. Nisu znali da ima još jednu k er.

Posmatrao sam pejzaže: sa udom sam vidio jezero Maggiore i ostrva, zatim planine. Pitao sam koliko je prošlo do našeg dolaska, znaju i da je grad u dolini okruženoj planinama. U

Domodossolu smo stigli u kasnim jutarnjim satima. Nebo je bilo sivo, ulice su tako e izgledale tamno obojene, ljudi su išli odlu nim korakom gledaju i u zemlju, ak im je i ode a bila tamna. Na stanici nas je e kao tata sa mojim mla im bratom kojeg sam prije dvije godine vidio na Siciliji. Poljupci i zagrljaji. Dok smo odlazili ku i, pokušao sam da otkrijem mesto koje e uskoro postati moj grad. Brojao sam prozore na ku ama, ali ih je bilo toliko da sam izgubio pojam o prora unima. Bilo je previše prozora i previše ku a jedna na drugoj. Bili su toliko visoki da su mi se o i gubile u nebu.

Vrtelo mi se u glavi. Hiljade pitanja su mi se motale u glavi, nestrpljivo su dolazile i nestale. Tokom putovanja nisam mogao da izgovorim nijednu re . Onda sam kod ku e imao još jedno iznena enje kada sam vidio svoje sestre, kojih sam se sje ao samo po fotografijama. Još jedno iznena enje bila je kuhinja sa sudoperom, slavinom i plinskim štednjakom (u Novari nije bilo vode u ku i i kuhali smo na drva). Uve e nas je posjetila Comare Grazia sa svojom k erkom Caterinom. ak su i komšije htele da me upoznaju. Sljede e ve eri tata me odveo u bioskop. Jedna od najljepših ve eri u mom životu koju u pamtiti zauvek, do poslednjeg dana. Kona no sam bila sa svojim tatom, prije sam ga voljela kao što se voli odsutnog oca, sada sam mu se divila i kona no sam se prvi put osje ala zašti eno kao da sam njegova princeza. Ukratko, osje ao sam se kao da hodam iznad oblaka, sletio sam u drugu ta ku svemira.

Deveto poglavlje - Vrata u raj

Prije odlaska sa Sicilije, moja majka mi je uspjela na i posao kod krznara i nakon dva dana me otpratila na posao. Iz ku e smo izašli rano ujutro: bila sam jako uzbu ena zbog ove vijesti.

Na ulazu me je do ekala gospo ica Tilde koja mi se nasmiješila i uzela za ruku, prijatna i ljubazna žena. Tilda mi je rekla na milanskom "Zdravo bela tusa (devojko), do i da te upoznam sa devojkama koje rade sa mnom: Nelom i Terezinom. One imaju puno iskustva, nau i e te kako da radiš. Ako ih ima bilo kakvih problema - dodala je - nemojte se stidjeti pitati". Tako sam se u tren oka našao sa svojim novim poslom.

Ve sam se ose ao odraslim i da obeležim ovu promenu u životu Bele Tuše, po prvi put je stigla njena menstruacija. Nije znala mnogo o toj temi, ali je iz pri a koje je ula od svojih starijih prijatelja u Novari shvatila da se tako pretvara u mladu damu. Shvatila je da joj taj signal nije potreban da bi bila žena: ve jeste zbog svega što je nau ila, znala i voljela. Više nije bila gusjenica i pretrpjela je metamorfozu u leptira. Došao je izdaleka i za

nekoliko minuta prešao iz jednog svijeta u drugi. Našla se sama i bila je veoma ponosna na to.

U me uvremenu, po eo sam da se upoznajem sa novim poslom. Tada su se krznene kragne koristile za pri vrš ivanje na kapute. Kože su navlažene sun erom i na kraju zakucane na drvenu dasku povla enjem sa svih strana. Podsjetio sam se kada sam u laboratoriji na Siciliji zdrobio provodnike da bih stavio donji dio odje e. I ovdje je bilo malo udaranja po prstima. Ako je bilo malo sunca, sušili su se u bašti na ulici, pa sam morao da budem uvar dragocenih perzijskih jagnje ih, lisi jih, nerkih i pacovskih koža. Dok sam se brinuo o njima, volio sam da gledam automobile i ljude koji prolaze. ak sam udisao izduvne gasove automobila i pokušao da se upijem u taj gradski miris, tako nov i opojan za djevoj icu koja je odrasla na istom zraku. Grad je prolazio pred mojim pogledom i ak sam izgubio pojam o vremenu. Otac mi je objasnio da je tamo dan podeljen na sate, dok sam, dok sam živeo u Kastrandži, znao samo izlazak i zalazak sunca. Ponekad bi mi, dok sam se brinuo o koži, dolazila starija gospo a sa gornjeg sprata da mi pravi društvo. Govorio je na strogom pijemontskom i ništa nisam razumio: "Kakva lijepa šala, da ndua ti vegnat (odakle dolaziš)? Cuma ti se ciamat (kako se zoveš)?". Ja se menjam. "Ti mi capisat mia (zar ne razumiješ)?". Kada su se kože osušile, gospo ica Tilde je kroja icama koje su ih naru ile izrezala oblik vratova.

Malo po malo nau ila sam staviti podstavu za friselinu, om u oko nje, a zatim i postavu. Zbog svojih sposobnosti po eo sam da primam sedmi ni džeparac i ubrzo sam stavljen u skladu sa penzionim markama. Ose ao sam se starije. U laboratoriji je bio radio: uživao sam slušaju i pjesme. Frižideri tada nisu bili uobi ajeni, ali je mlada dama posedovala ledenicu koju je punila blokovima leda koje je obezbedio gospodin koji je s kolicima

prolazio ulicama grada. Pijenje tako svježih vode za mene je bilo novo. Kuću je grijala jeftina peć na drva. Nije imao telefon, ali kada je trebalo da zove klijente, slao me je kod tetke, vlasnice građevinske firme sa nekoliko radnika. Među njima sam je, slučajno, prvi put vidio... Ali ovo je druga priča koju ću, ako budem imao vremena i želje, ispričati kasnije.

Kod kuće sam dobro jeo, uveče smo izašli da obiđemo centar grada sa kamenim krovovima i radnjama sa prelepim izlozima. Subotom sam išla sa majkom na pijacu, koja zauzima dobar dio centra, kada sam oko podneva odlazila s posla. Kupili smo tkaninu da mi napravimo kaput. Bilo je kockasto. Inaugurirao sam ga tako što sam se šepurio svojim stvarima na pononoj misi na Božić. Ukratko, srećan život.

Došao je karneval. Prisustvovali smo novogodišnjoj zabavi u teatru Galletti sa porodicom koja nam je bliska. Bio je san vidjeti maskenbal među igrama fosforescentnih svjetala.

Sljedeće subote kad sam ustao nešto nije u redu. Plakala sam jer mi majka nije dala San Pellegrino magneziju. Njegov rođak je stigao iz Martignyja. Ručao je sa nama. Popodne sam se osjećao tužno, činilo se da je mojoj sreći kraj. Tata je otpratio svog rođaka do voza, a onda smo večerali.

Te večeri nismo izašli u šetnju. Tata je rekao mami: "Idem posjetiti prijatelje u baru." Oko 22 sata vratio se kući i stenjajući i izdahujući i bledog lica, skamenjen jakim bolom u grudima. "Tereza, napravi mi malo kamilice." Dok je tata dahtao na krevetu, otrčala sam sa tetkom da zovem doktora 50 metara dalje. Odmah je došao, ali je moj otac u me uvremenu prestao da živi. Kasnije smo saznali da je aorta pukla. Ionako ne bi bilo šta da se radi, tata je prošao kroz vrata raja i odleteo u raj. Bilo je to 17. februara 1951. Cijelu noć sam ostao sa otkom uprtim u bespomoćno tijelo mog oca. Vrtjelo mi se u glavi, mješavina migrene i vrtoglavice

koja me je skoro odvela iz te sobe u kojoj su svi predmeti postali omraženi jer su bili svjedoci nepravedne smrti. Nikada nisam prestajao da razmišljam o svom ocu i okrutnoj sudbini koja me ekala u Domodossoli, suze mi više nisu mogle iza i iz o iju jer su se osušile od pla a. Taj Bog kojeg sam zamišljao na svom odlasku u blistavoj svjetlosti iznad Mesinskog moreuza, gdje se sakrio? Zašto nas je napustio? Zašto me je toliko prevario? Zašto mi je, sada kada sam pronašao svog oca, on zauvek oduzet? Šta je bila poenta ove tragedije? Sada kada se Bog ovdje u Domodossoli inio druga ijim, dalekim, neuhvatljivim, inio se stvorenim od tame, neuhvatljivim i neopipljivim, ogor enim, Bogom kojem više nisam znao da li da ponovo vjerujem ili da ga ignoriram do kraja svojih dana. No ima i no ima utao sam, bdio napregnutih o iju u mraku, gotovo nadaju i se da e se dolaskom dana sve vratiti na staro. U tim mu nim danima, sa svojom porodicom na rubu provalije, shvatila sam da raj nije mjesto za djevoj ice.

Jedne od tih no i, u ranim jutarnjim satima, srušio sam se i nakon mu nog sna utonuo u slatki san: našao sam se na jezeru, tada mi se ukazao otac sa svojim o ima i licem uronjenim u nebesku svjetlost. Sada njegovo lice više nije patilo i ponovo je bilo lijepo. On mi se slatko nasmiješio, uhvatio me za ruku, zagrlio i po eo da pri a sa mnom. "Dijete moje - rekao je - ono što ti sada želim re i je moja ljubav, sve dobro što ti želim. Okolnosti su zna ile da se ne poznajemo. Žao mi je što te nisam vidio kako odrastaš..." .

Ponekad razmišljam o tom snu i svom poslednjem putovanju, razmišljam o tome kada e me Gospod pozvati, volim da zamišljam da kada pre em vrata raja da e me tata ekati, obu en kao one ve eri, odveo me u bioskop: sa njim imamo mnogo stvari da kažemo jedno drugom, moramo zauvek nastaviti

taj razgovor prekinut te hladne februarske noći. Mislim da bi to bio najbolji način da započnem svoje posljednje putovanje.

Majka je ostala u očaju sa četvero djece i bez penzije jer je otac bio običan postolar. Sva hladnoća i sav bol ovoga svijeta srušili su se na našu jadnu emigrantsku porodicu.

Daleko od naše zemlje, daleko od života, bili smo zrnca pijeska koje je vukao pustinjski vjeter.

Moja majka je izgubila sebe i celu svoju dušu. Postala je prazna školjka. Njegovo tijelo je bilo stegnuto kao komad drveta, nije prestajao da gubi na težini, a njegov izgubljeni pogled, u blijedom i bezizražajnom licu, ostao je cijelim minutama uperen u jednu udaljenu taksu, prema oćevom grobu. Postala je poput duha opsjednutog nemoguću noć u zaborava. Osjetio sam trenutak kada će pasti i utonuti u oćaj bez izlaza. Pokušavao sam da je prodrmam, pokušao sam sa njom pokušavajući da je oraspoložim. Nevjerovatno, uloge su bile potpuno obrnute: kćerka je tješila svoju majku, pokušavajući joj priće kako bi je pripremila za život bez muža i pomogla joj da zaboravi. Ja, najstarija ćerka, još nisam napunila 15 godina.

Nakon većere vratio sam se na posao kod krznara da zaradim još koji cent. Ja sam bio taj koji je pokušavao održati plamen nade živim. Ali na kraju je moja majka, ne znam kako je, možda snagom oćaja, između jednog i drugog vapaja uzela cijeli svijet na svoja plećea i polako ponovo postala krojaćica, sašivši nekoliko suknjići kućnih haljina.

Deseto poglavlje - Prelijepa tusa

U maju iste godine moj mlađi i brat se razbolio od malih boginja, a i ja sam od njih oboljela, jer kao dijete nisam oboljela. Dok sam bila u krevetu, čula sam kako mi majka otvara vrata. Neko je pozvonio na vrata. Tada sam čula glasove Zizì i Michelilla. Bio sam zabrinut: ranije me nikada nisu vodili u Domodossolu da vidim roditelje, a sada su se pojavili. Ostali su oko nedelju dana, a onda su otišli pomalo razočarani jer su se nadali da ću se ja vratiti s njima na Siciliju. U novembru je stiglo pismo obrubljeno crnom bojom. Majka je bila uznemirena i ruka joj se tresla kada ju je otvorila. Video sam je kako plače: zizì je objavio smrt djeda Turija. Našli su ga mrtvog u selu Bordonaro 8. novembra. Imao je 87 godina. Sljedeće godine uslijedilo je još veće razočaranje, kada su igrom slušajna istraga dovela do uzroka smrti zbog gušenja sa maramicom u grlu, pronađeno prilikom ekshumacije. Zločin je počinila žena zajedno sa bratom, komšijama na selu, kako bi ukrala penziju od 11.000 lira. Ona je kasnije odslužila 24

godine zatvora, a on 12 godina zbog sau esništva.

I dalje sam bio tužan. Sa malo novca nismo mogli pro i sa 5 ljudi. Gospo ica Tilde mi je savjetovala da dobijem lažni otkaz kako bih se mogao prijaviti na biro za zapošljavanje. esto sam išao da provjerim ima li posla, ali je bilo malo nade. U aprilu '53. saznao sam da su zaposlili neke djevojke u fabrici. Njima to nije trebalo, o evi su im ve imali posao. Pa sam otišao u kancelariju da protestujem: morao sam da radim više od ostalih. U maju sam kona no ušao u fabriku u kojoj su proizvodili elasti ne trake, pertle za cipele, trake i cijevi za elektri ne žice. Naporan rad sa sedmi nim smjenama 6-13 i 13-21. U intervalima sam išao i kod krznara da dopunim platu i dam majci olakšanje.

Došao je avgust. Za praznike, Comare Grazia je morala oti i na Siciliju da posjeti svoju ostarjelu majku. Odlu io sam i da odem sa svojom k erkom Caterinom. Krenuli smo vozom za Milano, a zatim za Rim, gde smo stigli no u. Morali smo ekati nekoliko sati na voz za Siciliju.

Na stanici smo zatekli neke suseljane, a me u njima i glumca patuljka iz Novare Salvatorea Furnarija i vojnika ijeg se imena ne sje am. Dok se gospo a Grazia odmarala na klupi, Caterina i ja smo bili pozvani u šetnju. Odveli su nas na Piazza Esedra da jedemo mottarello. Osje ao sam se kao da po injem ponovo da

oživljavam.

Po dolasku ve krcatog voza, gospo a Grazia je požurila da u e sa dvije torbe. Voz se nije potpuno zaustavio i ona je pala na šine. Caterina, ja i cijela gomila vapili smo Vje nom Ocu dok smo je izvla ili punu modrica, ali nekim udom živu. Odbila je da bude odvedena u bolnicu. Nakon sat vremena voz je otišao. Prije podne smo stigli na stanicu Terme Vigliatore gdje smo krenuli autobusom koji nas je odvezao do Novare Sicilije, gostiju zizìa i Micherilla.

Do ekali su nas kao po asne goste. Svo troje smo te no i bili u krevetu, Caterina i ja nismo ni namignuli. Gospo a Grazia je bila puna bola. Iste ve eri uslijedilo je iznena enje: neki mladi i su nam ispjevali serenadu uz gitaru i violinu, ali ih je stric Micherillo, iznerviran, natjerao da pobjegnu.

Caterinina majka je skoro sve vrijeme provodila u krevetu. Izašao je samo dva puta u deset dana da posjeti svoju ostarjelu majku. Poslijepodne sam otišao u posjetu kolegama iz razreda i prijateljima iz laboratorije. Jednog dana sam vidio i školskog druga koji je došao da me zagrli. Držao je bicikl za ruku i zamolio sam ga da me provoza. Tada Novara nikada nije vidjela djevojku na biciklu. im je saznala, zizì me je prekorila: "Postao si sova, nikad ne bih zamislio takve stvari."

U Domodossoli, gospo a Grazia se borila da se oporavi. Nakon tog pada, zavladała je artroza. Ohrabrio se tek kada je sa porodicom otišao na neku zabavu, gdje sam i ja bio pozvan.

Vratio sam se da radim u fabrici i u krznaru, ali su mi bila potrebna nova iskustva. Jednog dana, dok sam bio u posjeti župi San Gervasio i Protasio, don Giuseppe Benetti mi je prišao da mi postavi neka pitanja. Povjerila sam mu sve svoje tuge. Ohrabrio me je i rekao: "Do i u oratorij u nedjelju popodne. Tamo ete na i predsjednicu Katoli ke akcije Signorinu Germanu, koja e vas

upoznati s djevojkama i dati vam puno dobrih savjeta." Odmah sam se opustio: sa malo stidljivosti sam poeo da sklapam prijateljstva. Plašila sam se da ne znam da govorim, ali sam uz Božiju pomoć prebrodila prve poteškoće. Rado čitam novine udruženja dove i se osniva u Armidi Bareli: zahvaljujući njoj moj život se poboljšao. Kada je fabrička smena to dozvolila, otišao sam na jutarnju misu u 7, gde sam upoznao Don Benetija, koga sam smatrao svojim duhovnim upravnikom. U nedjelju sam se ponudio da provedem sat vremena na dobrom štandu za štampu ispred crkve. Kasnije su me pozvali da se pridružim ACLI savetu. Uz sve te obaveze, osjećao sam se važnim i ostvarenim.

Kolege u fabrici su me smatrale fanatikom, ali meni nije bilo neprijatno, dapače, molio sam se za njih i zvao ih da se vrate kada su u svlačionicama prišli ali vulgarno prepolaska na smenu.

Jedanaesto poglavlje - Porcelansko lice

Jedne ljetne nedjelje predsjednik Njemačke katoličke akcije organizirao je izlet u planine. Sa ono malo novca koji je ostao bio sam u mogućnosti da platim troškove putovanja. Autobusom smo stigli do Goglia, zatim žičnicom do Alpe Devero i onda pješice prema Crampiolu. Razmišljao sam o ljepoti planina prekrivenih cvijećem: rododendrona, ljutika, divljih orhideja. Borovnice za gozbu. Kabine sa kamenim krovovima i drvenim prozorima sa njihovih su prozorskih pragova visjeli jarkocrveni i ružičasti geranijumi. Pitao sam Germana gdje se put završava. "Kad smo umorni, svratite na ručak." Oko 13 sati stali smo da pijemo bistru vodu koja teče sa stijena prema dolini. Nakon jela, molitve i pjevanja krenuli smo na povratak. Drhtao sam od radosti: nikad nisam proveo tako lep dan. Kod kuće sam sve ispričao majci i vidio sam kako se smiješi.

S vremenom na vrijeme dobijao sam poštu od prijatelja iz Novare Sicilije: tražio je da mu nađe posao u Domodossoli kako bismo se upoznali. Bila sam veoma zbunjena, ali srećna što je neko zaljubljen u mene. Bio je i jedan dječak iz Domodossoli, ali mi se nije svidio: ujutro je pio grappu i uvijek je imao crvene obraze.

Jutarnje meditacije su mi pokazale put do samostana, ali su mi se u isto vrijeme svidjela djeca i ideja o osnivanju porodice.

Povjerio sam se volji Božjoj. Nedjeljno popodne u oratoriju sam provodio planirajući i s prijateljima nedjeljne katehizijske obaveze. Neke nedjelje smo išli u oratorije susjednih gradova. Putovanje autobusom mi je smetalo, ali hrabrost je nadjačala malu patnju.

1. maja 1954. ACLI i oratorij su organizirali izlet: hodočašće u Svetište Madonna di Oropa ujutro i miting časnog pastora u Bielli poslijepodne. Bila sam jedna od prvih koja se prijavila zajedno sa svojom prijateljicom i njenim dečkom Pierinom. Otišla su 2 autobusa puna mladih ljudi. Među njima i stidljivi plavokosi dečak kojeg sam već negdje vidio. Bio je to on: radnik građevinske firme u koju sam otišao da zovem krznare. Pierino mi ga je predstavio: bio je njegov rođak. Tokom dana nije spuštao pogled sa mene. Kada sam došla kući i rekla sam majci o tome. Sljedećeg večeri vidio sam ga ispod malog balkona sobe na prvom spratu. "Mama, mama, dođi i vidi: evo dečaka kojeg sam upoznala u Bielli". A ona sa poluosmehom: "Ogledno je da ti se udvara." Sledećeg večeri, izlaze i sa komšijom, zatekao sam ga ispred sebe. Stidljivo je pitala može li poći s nama. Pomalo sam nesigurno prihvatio. Probili smo ledaskaju i o ovome i onom. Kad se završila popodnevna smjena u fabrici, otpratio me je kući. Jedne večeri sam ga odveo da ga upoznam sa njegovom majkom, koja ga je jako dobro dočekala. U slobodno vrijeme pohađao je oratorij. Tada su dečaci i devojke razdvojeni, tek na kraju sastanka mogli su da se sretnu. Tako i smo prisustvovali sastancima ACLI.

Majka nam je, uprkos tome što je došla sa Sicilije, gdje dva dečaka koji su se voljeli, nisu mogla sami izaći van, ulila samopouzdanje i krenuli smo na miran put. Giuse mi je rekao da je upoznao mog oca: da zaradi nešto novca, pošto je bilo četvero dece i samo otac je radio, kao dečak je radio neke poslove za finansijere kasarne nekoliko koraka od svoje kuće. Ponekad bi njihove cipele donosio mom tati na popravku. Slušao sam sa

zadovoljstvom.

Rekao mi je još nešto: kada sam 16. septembra 1950. prošao kroz Rim do Domodossole, sreli smo se virtuelno. Giuse, kako ga još uvijek zovem, stigao je biciklom na Svetu godinu. Avanturisti ko putovanje: napustio je Domodossolu zajedno sa sveštenikom iz doline koji je brzo pedalirao u planinskim izmama. Bilo je gotovo nemogu e pratiti ga. Zastao je tek kada je ugledao neki povrtnjak da uzme salatu. Na pola puta Giuse je ostao sam. Usput je pronašao uli nog prodavca sa starim biciklom natovarenim otpadom za prodaju. Pravili su jedno drugom društvo sve do Rima.

Došao je avgust. Fabrika se zatvarala zbog praznika i odlu io sam da odem da posetim svoju sestru Rosu koja se oporavljala u brdima na jezeru Mergoco. Zamolio sam asne sestre koje su vodile ku u da ostanu nekoliko dana. Upravo sam spomenuo ovu ideju Giuseu. U ku i su bile i druge djevojke na odmoru. Me u njima je i kozmeti arka ne aka asne sestre. Ujutro 15, na Veliku Gospu, pozvao nas je u svoju sobu nakon mise da vježbamo. Punio nam je lica raznim kremama, maskarama i ruževima: izgledali smo kao voštane statue. Za ru kom tetka asna sestra je pozvala svoju ne akinju: nije imalo smisla da se ovako ponaša prema nama.

Popodne, gledaju i jezero s prozora, vidio sam kako Giuse izlazi. Nisam želeo da me vide sa tim porcelanskim licem. Ugledavši me na vratima skoro me nije prepoznao. Izvinila sam se uz objašnjenje da je to bio eksperiment i da su se i druge djevojke preobrazile. Poslijepodne smo šetali u vrt ku e. Pred ve e me je pozdravio: "Vidimo se uskoro, u Domodossoli, ali sa istim i svježim licem kao i prije."

Dvanaesto poglavlje - Violet

Kada su dve nedelje praznika završile, vratio sam se na posao u fabriku u smeni od 13 do 21. Dok sam uvlačio kaleme u vreteno mašine, razmišljao sam o Giuseu, ali u isto vreme nisam. Imam veliku želju da ga vidim. U 21 sat se oglasila sirena i moje srce je pošlo ubrzano kucati. Otisnuvši fasciklu, na izlazu iz kapije u polumraku sam ugledao bicikl. Bio je to zaista on: prišao mi je, stidljivo me pogledao u lice i rekao: "Svi aš mi se tako jednostavan". Natjerao me da sjednem na cijev bicikla i odveo me kući. Razmijenili smo jednostavan pozdrav za laku noć. To se dešavalo skoro svaki dan. Nedjeljom popodne smo se nekoliko puta vozili biciklom po obližnjim selima. Jednog dana me odveo svojoj kući i da me upozna sa tatom i mamom, dvije sestre i bratom. Malo po malo upoznala me je i sa svojim stricima i rođacima kao prijatelja.

Kada nas je mama ugledala sa balkona, natjerala nas je da dođemo do kuće. Dok je ona obožavala tog dječaka, ja sam bio vrlo neodlučan. 8. decembra, na dan Bezgrešnog začetka, na moj imendan, zazvonilo je na vratima. Bio je to cvjetar koji mi je dao buket crvenih karanfila. "Mama, Giuse mi je poslao najbolje želje!". Kakvo razočarenje kada sam otvorio poruku: nije on, ve

14-godišnji dječak kojeg sam slučajno upoznao. Pisalo je "volim te" sa potpisom. Možda je mislio da sam njegovih godina.

Na Badnje večeri Giuseppe se pojavio sa velikom šarenom vazom punom čokolade i čestitkom. Zahvalio sam mu i otišli smo zajedno na ponedjeljak misu. Po povratku kući rekao mi je: "Sutra moram da idem sa porodicom na ručak kod rodbine. Vidimo se opet na Boxing Day". Ujutro 26. rekla sam majci "Ne izlazim više sa tim dečkom, vraćam mu vazicu, ne u obavezu". A ona strogog pogleda: "Ti si luda, mogla si da večer nisi pojela čokolade."

Sljedećih dana Giuseppe je dolazio kao i obično po mene s posla. Na dionici puta pješice ili na cijevu bicikla skoro da nisam razgovarao s njim. Na Novu godinu 1955. otišao sam na misu. I on je bio tamo i na kraju me otpratio kući. Na vratima mi je rekao: "Mogu li da znam šta imaš na umu da me natjeraš da ovako patim?", a suza mu je potekla iz oči. Ta kap je prelomila kičmu i ja sam mu se nasmijeo. Poljubio me je i rekao: "Danas popodne u dođi po tebe da idemo na večer na planinu Kalvario. Nakon večernje film će biti prikazan u klubu ACLI." Prihvatili smo se. Ja sam to prijavila kod kuće i moja majka je radosno rekla: "Tako dobrog dječaka više ne bi našla."

U 14 sati krenuli smo na Kalvariju stazom za mazge sa kapelama Via Crucis. Kada smo stigli do Svetišta otpjevali smo večer i nakon blagoslova otišli u klub. Ne sećam se naslova filma, ali je bilo jako dosadno, pa sam predložio da se vratimo u grad u bioskop Catena, gdje smo uspeli da uživamo u boljem filmu, pod nazivom "Violeta".

U travnju, putujućim vozom kroz dolinu Vigezzo i Centovalli, otišli smo s njegovim roditeljima na festival cvijeća u Locarno. Upoznali smo Giuseppeovog kuma, koji me je predstavio kao "djevojku". Stavio je ruke u džepove i uzeo 10 švajcarskih franaka iz novčanika, dao ih Giuseppeu i rekao: "Bravo, kad se ženiš?".

Pogledali smo se, nikad nismo pri ali o tome.

U narednim danima po eli smo da zabavljamo ideju braka. ak smo i kod ku e pri ali o tome. Mama je bila sretna, ali je u isto vrijeme bilo malo finansijskih mogu nosti. Malo po malo kupili smo nekoliko posteljina i nešto donjeg rublja. Nismo imali posebne potrebe. Išli smo u potragu za malim, skromnim stanom. Pronašli smo ga u drevnoj etvrti Motta i stoga odredili dan vjen anja: ponedjeljak, 19. septembar. Otišla sam sa majkom u radnju tkanina Panzarasa da kupim ipku za ven anicu i odnela je gospo i Tilde, krznaru, koja mi je uvek obe avala da e je napraviti sa ljubavlju.

U gradskoj vije nici moja majka je morala potpisati bra ne zabrane jer sam još bila maloljetna. Giuseovi roditelji su tako er bili sretni. U župi monsinjor Pelanda rekao nam je lijepu rije i ohrabrenja: "Uvijek ostanite skromni sa puno vjere da se suo ite s radostima i tugama koje nam život zadržava. Pustit u vam da prona ete crvenog trka a duž naosa".

Morali smo da pripremimo listu ro aka i prijatelja kojima e usluge biti uru ene kao i obi no. Vrlo malo gostiju. Giuseova majka je rekla "dva po porodici". Polako smo došli do 35 ljudi. Odabrani su svjedoci: Giuseov ujak Carmelo i za mene Pierino, arhitekta našeg sastanka. Tjedan dana prije vjen anja muški oratorij na elu sa Don Giuseppeom Briacom priredio je zabavu za nas. Majstor Furiga je nacrtao sliku pozdrava na tabli i napravio svitak sa spiskom prijatelja. Tu je bio i sto prekriven kola ima i pi ima. Nikada nije bilo takve zabave u oratoriju. Saborna crkva svetih Gervazija i Protasija se obnavljala, a plo nik je bio pun šuta i kamenja, ali su se neke željne žene potrudile da je o iste u ast uzepea i Kon ete.

Dana 16. septembra stigli su Zizi i Micherillo, preseljeni jer se Concettina udavala i on je morao da je prati do oltara, zauzevši

mesto njenog oca koji više nije bio tamo.

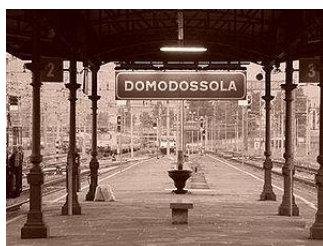
U me uvremenu su stigli i mali pokloni: lonac za kafu, mlin za kafu, aše za rosolio, setovi tanjira i pribora za jelo od rodbine i prijatelja koji su dobili uslugu, kuhinjski set od Pierina i njegovih ujaka. Ženska katolička akcija poklonila nam je noćnu sliku sa Svetom obitelji, asistent Don Benetti divnu zelenu vazu za cvijeće sa srebrnim ukrasima.

No prije je bila duga. Pomislio sam na svoju majku koja je ostala sa troje male djece i sa malo sredstava. "Ti malo veruješ, zar te škola govorničtva nije naučila da u životu uvek postoji Providenje?", rekao sam sebi. U ponedjeljak 19. ustao sam u sedam. Gospođa Tilde je stigla u školskoj haljini. Obukao me je i namjestio veš koji sam kupila u Milanu. U 9 ujutro stigao je taksisti da me odveze u crkvu. Bio sam zbunjen, našao sam more ljudi koji me posmatraju. Giuseppe me je čekao pred oltarom sa buketom narandžinog cvijeća, u društvu svoje sestre Rose jer bi majka Olimpija bila previše uzbuđena zbog udaje prvog djeteta. Pridružio sam mu se u pratnji strica Micherilla na crvenom traku.

Posle je misa. Monsinjur Pelanda je takođe bio emotivan. Sjedam se ohrabrujuće homilije, blagoslova prstenja, obećanja doživotne vjernosti i, na kraju ceremonije, potpisa. Na izlasku Pierinova majka, koja je u tom trenutku postala i moja tetka, stavila mi je na grudi znak kućna žena Katoličke akcije.

Trinaesto poglavlje - Novi život

Nakon završetka proslave u crkvi, uslijedilo je osvježenje u Grandazzi baru u Via Castellazzo. Izme u jednog i drugog poljupca sa gostima smo popili aperitiv sa pizzom i pecivima. Poseban pozdrav i poljubac za svekrve Olimpiju i Armanda koji su otišli sa mamom po kofer, a zatim su požurili na stanicu da stignu na voz u 12.15 za medeni mjesec.

Mama je plakala o i. Ušli smo u kupe. Šef stanice je zviždukom najavio polazak, dok smo se Giuse i ja nagnuli kroz prozor da se oprostimo. Po ela je avantura naših života.

Kada smo stigli u Firencu, krenuli smo prema hotelu koji nam je navela g a Tilde, krznar. Na luksuznom ulazu nas je do ekala muzika, a zatim nas je batler odveo u sobu na tre em spratu. Za nas je sve bilo novo, ak i spavanje u bra nom krevetu.

Prvog dana smo posjetili grad, drugog smo otišli na Piazzale Michelangelo gdje ste se mogli diviti cijeloj Firenci. Napravili smo nekoliko fotografija: Giuseova kamera je mogla snimiti osam crno-bijelih fotografija sa rolom filma.

Tre eg dana polazak za Rim. Hotel je bio skromniji jer je novac ušte en žrtvama morao biti dovoljan. Zaustavili smo se na nekoliko dana da obi emo etiri bazilike koje je Giuse vidio u Svetoj godini i fontanu di Trevi. Vratili smo se i do fontane

Esedra, one iz uvene no i '53. kada je signora Grazia pala pod voz.

Došlo je vrijeme za odlazak na Siciliju. Nakon dugog putovanja voz je stigao u Kalabriju i konačno se Sicilija mogla vidjeti iz Ville San Giovanni. Giuse je uživao u tim trenucima: ukrcavanje voza na trajekt, Madonina visoko na ulazu u luku Mesina.

Na stanici nas je čekao stric Carmelo, majčin brat, sa suprugom Gaetanom i kćerkama Rozetom i Antonijetom.

Dočekali su nas kao dva prinčeva. Ostali smo dva dana u posjeti Mesini: sat katedrale koji sam vidio kao dijete, Madonna di Montalto i drugi vrlo lijepi trgovi.

U toj kući je bila samo jedna mana: u vrijeme večere stric i rođaci su se dotjerali i umjesto da sjednu za sto rekli su: "Hajdemo u šetnju uz more". Giuse i ja smo rezignirano izašli osjećajući se ljutito. Oko 23 sata smo se vratili kući i tetka je poela da kuva. Jedne noći stavio je puževe u ljuske u sos, ali ono što se računala je naklonost, a ne navike.

Trećeg dana su nas ispratili do voza sa nekoliko suza. Ujak Micherillo je bio na stanici Terme Vigliatore s taksistom da stigne do Novare. Zizi, teta Maricchia i tetka Peppina su nas dočekali u selu. Zaista je izgledalo kao da stižu prinčevi iz Domodossola.

Sljedećeg dana otišli smo u Badiavecchia da posjetimo našu baku Concettu po ocu i tatine ujake, sestre i braću. Na malom trgu sa bakinom trafikom okupili su se brojni stanovnici zaseoka koji su me poznavali od detinjstva i dozivali druge ljude: "Koncetta je stigla sa mužem!"

Poljupci, zagrljaji, crvena lica. Činilo mi se kao san. Prošlo je tačno pet godina otkako sam napustio zemlju.

Dva dana kasnije nas je pratio taksista "Cauzi i Lupu" do Taormine. U podne nas je odveo u restoran, gdje su nas poslužili u bijelim rukavicama. Giuse i ja smo se pogledali i rekli: "Hoćemo

li imati dovoljno novca?". Nakon što smo pod pljuskom posjetili Taorminu, a potom i Castelmolu, predvečer smo se umorni ali zadovoljni vratili u Novaru.

Sutradan je već bilo vrijeme za povratak u Domodossolu. čekale su nas obaveze novog života.

Poglavlje 14 - Naša prva gnijezda

Iako sam već bio krenuo na putovanje u Domodossolu '50. i '53, kao da sam otišao prvi put: krenuo sam ka novom životu kao par.

Kada smo završili sa ukrcavanjem u voz na trajekt, popeli smo se na terasu da vidimo Madoninu iz luke i Siciliju kako se polako udaljava.

Sa suzom smo se vratili u košuju, sjedeći na drvenim klupama. Tada nije bilo kreveta.

Kada je došla noć pošli smo da dremamo više ih vratova. Svako malo ustajali smo da pogledamo kroz prozor. Na važnijim stanicama na ulaz je glasno izgovarao ime grada. U Napulju su bili "guaglioni" na trotoarima koji su prodavali pice. Lukavo su prvo dobili novac od putnika, onda je voz otišao i njima je ostao novac i pica.

Malo po malo smo se približili Milanu. U vozu za Domodossolu ponovo sam osetio emociju koju sam prvi put doživeo 5 godina ranije: jezero Maggiore, planine Ossola, kameni krovovi. Ovaj put zajedno sa mojim mužem Giuseom. Oko podneva stigli smo na odredište.

čekali su nas majka i otac Giusea Armanda. Bilo je to slavlje: da su mogli da nateraju zvona.

Brzi su krenuli sa majkom Olimpiom, a zatim u našem novom vrtu u Motta distriktu za odmor. Sljedećeg dana sam nastavio s radom u fabrici i Giuse se vratio na gradilište.

Mislio sam na majku zbog nedostatka podrške, ali me je moj duhovni direktor Don Benetti ohrabrio da se molim, uvjeravajući me da je mnogi ljudi vole. Ponekad smo Giuse i ja odlazili kod nje na ručak i ona je uživala. U međuvremenu, jedna od mojih sestara je našla posao koji je dao novu podršku porodici.

Ubrzo nakon toga najavili smo mami, mami Olimpiji i tati

Armandu da će u julu postati baka i djed.

Poela sam da osjećam nelagodu u trudnoći, ali posao je tražio. Tada radnici nisu bili zaštićeni kao sada. Giuse je uspio pronaći bolji posao nego na gradilištu na otvorenom: mala fabrika za izradu drvenih predmeta kao što su šepovi za bačve, alati za odmotavanje vunjenih pletenica, kao i "paungi" (drvene predelice). U petom mjesecu poeli smo obilaziti radnje u potrazi za kolicima za buduće novorođenče. Širina je uvijek bila veća od ulaznih vrata i morali smo se odlučiti za preseljenje.

Tada nije bilo agencija, išli ste i pitali tu i tamo. Proviđenje nas je natjeralo da pronađemo stan na drugom katu kuće u ulici Via Scapaccino, u neposrednoj blizini krznarske radionice.

U kratkom roku smo organizovali selidbu. Više nismo bili u centru grada, ali nismo ni daleko, bliže mom radnom mjestu.

Mjesečna kirija je bila 8.000 lira, mnogo za naše slabe plaće, ali stan je bio prijatan i svijetao. U dvorištu smo mogli imati i par kvadrata zemlje na kojoj bih uzgajao aromatično bilje i cvijeće, moja strast.

Nakon što smo dobili ključeve, oistili smo sobe i uredili prozore prekrasnim zavjesama sa lancima i ipkanim zavjesama u kuhinji. Nakon što je selidba završena, život se nastavio kao normalan. Trbušići mi je postajao sve uoljiviji. Jednog dana me koleginica pitala kada ću kući na porodiljsko i posavjetovala me da odem kod ginekologa. Tako da sam ugovorio termin privatno. Doktor me skoro izgrdio što sam predugo čekao: "Ne možeš raditi nakon šestog mjeseca, a već si u sedmom mjesecu: rizikovao si." Sledećeg dana sam dostavio dokument u kancelariju i čak je i zaposlenik rekao da sam naivan.

U me uvremenu sam pripremala lajetu pletenjem džempera, košulja, cipela i pelena od starih čaršava koje mi je dala majka.

Otišli smo i da kupimo kolica koja sam pripremila sa čaršavima

koje sam izvezla u neutralnim bojama, ne znaju i da li je dječak ili djevojčica. Konačno, 2. jula uveče, pukao mi je vodenjak i sa vešpakovanim koferima krenuli smo pješice u bolnicu. Ginekolog koji me je pregledao rekao je Giuseu da može i i kući. Porod je tek počeo i trajao je oko 20 sati. Sutradan se vratio u porodilište dok sam ja još čekala u porođajnoj sali.

U određenom trenutku se rodio dečak i medicinska sestra je otišla da kaže bebinom ocu, kome je skoro pozlilo od emocija. Nakon sat vremena uspjela je zagrliti naše prvo dijete, koje se zove Armando kao njegov djed. Nakon nekoliko sati obaviješteni su i baka, djed, strijevi i rođaci. Činilo se kao da je prva beba na cijelom svijetu.

Petnaesto poglavlje - Bogu zahvaljujemo...

Sestre u porodilištu su donijele ovo stvorenje od krvi i mesa u moj krevet nekoliko sati nakon rođenja. Stavili su mi je na grudi. Osim krpene lutke koju je Zizi napravio za mene kao dijete.

Boravak u bolnici je tada trajao nedelju dana. Prije povratka kući otišli smo u bolnicu na "rođenje", blagoslov od svećenika.

Na odjelu je sve bilo spremno za odlazak kući, ali mi se vrti u glavi. Babica mi je testirala temperaturu: 39. Moja lutka i ja smo morali ostati još dva dana. Konačno u četvrtak 12, skoro izlijeveni, vratili smo se kući. U nedjelju 15. Armando je u novim invalidskim kolicima odveden na krstionicu sa svojim ocem Giuseppeom, svojom prijateljicom Mariucciom kao kumom i svojim kumom Basiliom, prijateljem oratorija. Nisam imao radosti prisustvovati događaju jer su nas starci iz praznovjerna savjetovali da ostanemo kod kuće. Zadovoljio sam se pripremom malog osvježenja.

Život u troje je bio drugačiji, ali sam se dobro slagao. Imala sam puno mlijeka, beba je rasla i svake sedmice sam ga vodila u vrti na preglede.

Nažalost, nakon dva mjeseca vratio sam se na posao u tvornicu. Tada nije bilo rasadnika. Bake su se dogovorile da ga uvaju po nedelju dana.

Kad sam radio u smjeni u šest sati, Giuseppe bi ga previjao prije odlaska na posao i odveo do odredišta. U nesvijesti je ovo dijete patilo i ja sam plakala zajedno s njim.

Nažalost, nisam mogao da napustim posao. Malo po malo, s vjerom, nastavili smo put u troje: prvi obroci, prvi koraci bili su divne stvari. Prvog dana u vrti u Giuseppe je konačno pronašao bolje plaćeni posao. Par godina je bio domar u osnovnoj školi, a

zatim je pozvan u Op inu na mjesto miritelja.

Ovo je stvorilo priliku da napustim posao u fabrici i posvetim se djetetu dok ekam da mu dam malog brata. Dana 17. avgusta 1962. godine, bili smo oduševljeni ro enjem našeg drugog djeteta. Luciano je bio svijetle puti s plavom kosom, suprotno od Armanda. Bajka. U nedjelju 26. kršten je sa svojim ocem Giuseom, njegovom kumom ro akom Mariucciom i kumom Antoniom, Giuseovim bratom. I ovaj put sam morao ostati kod ku e. Po isteku porodijskog odsustva napustila sam posao da bih se posvetila dvoje prelepe dece.

1. oktobra 1962. Armando je krenuo u prvi razred sa plavom keceljom i školskom torbom na ramenu. Povjerali smo to uz nekoliko suza u itelju Leopardiju.

U istom periodu, gradona elnik Domodossola je pozvao Giusea i ponudio mu smještaj na drugom spratu gradske zgrade, koji je ostao prazan kada je opštinski glasnik otišao u penziju. Za nekoliko dana smo organizovali selidbu. Imali smo sve pogodnosti u centru. Uve e, kada su se velika vrata zatvorila, mi smo bili vladari grada. Mogli smo komotno gledati demonstracije sa balkona gradona elnikovog ureda. Sa naših izloga mogao se vidjeti dio pijace sa stoljetnom tradicijom.

U me uvremenu Luciano je inio prve korake: postao je maskota op inskih službenika.

Kako bih dopunio Giuseovu pla u, htio sam izmisliti posao. Po eo sam da obla im prozore, krevete i jastuke za prijatelje. Proširila se vijest i tako sam postala "dama zavjese". Giuse je u slobodno vrijeme nau io pripremati montažu linija i, hvala Bogu, mogli smo uživati u ugodnijem životu.

1. oktobra 1968. Luciano je tako er krenuo u školu kod u iteljice Luise Cerri.

Vrijeme je brzo prolazilo. Ljeti smo išli na odmor po Italiji sa

šatorom za kampiranje. Ponekad sve do Sicilije, do mog rodnog grada.

U julu 1973. kampirali smo u Val d'Aosti i pošli su mi se javljati prvi simptomi trudnoće. 16. februara 1974. mlađa sestra Daniela stigla je po Armanda, koji je imao skoro osamnaest godina, i Luciana, koji je imao dvanaest godina. Bio je karnevalski period i ljudi koji su gledali ružičastu traku na vratima Vijećnice mislili su da je to šala. Župnik nas je savjetovao da krsnu slavu slavimo u uskršnjoj noći, sa našom prijateljicom Giannom kao kumom i našim stricem Benitom kao kumom.

Osim sujeverja, ovog puta sam i ja učestvovao u događaju u noć 13. aprila. Sutradan je na prijemu u oratoriju bilo stotinu gostiju.

Daniela je tako već odrasla i sada smo starije. Naše troje dece dalo nam je 7 unučadi: Stefana, Virdžiniju, Gretu, Lorenca, Rebeku, Letiziju i Matea.

Priča se završava. 19. septembra 2015. Giuseppe i ja proslavili smo 60 godina zajedno.

Zahvaljujemo Bogu, Gospi i svima onima koji su nas voljeli.

La Mazza Concetta Maglio, ro ena u Novari di Sicilia 18. aprila 1936.

Indeks

1. O eva ku a	7
2. Van ovoga svijeta	14
3. Igre u pijesku	24
4. Ulje, pau ina i zlo oko	33
5. Sove	39
6. Vossia pardon me (Svjetlost zvijezda)	44
7. Emilia	51
8. Let lastavica	56
9. Vrata raja	62
10. Prelijepa tusa	67
11. Porcelansko lice	71
12. Ljubi ice	74
13. Novi život	79
14. Naša prva gnijezda	82
15. Hvala Bogu...	85

